

Tarja Laaksonen

TALOUDELLINEN JA EKOLOGINEN
KESTÄVYYS HOTELLI-,
RAVINTOLA- JA CATERING-ALAN
OPETUKSESSA

Opinnäytetyö
Matkailu- ja palveluliiketoiminta

Marraskuu 2016

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 2 December 2016
Tekijä(t) Tarja Laaksonen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Restonomi AMK, Palvelujen tuottaminen ja johtaminen
Nimeke Taloudellinen ja ekologinen kestävyys hotelli-, ravintola- ja catering-alan opetuksessa	
Tiivistelmä Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää taloudellisen ja ekologisen kestävyden opetusta hotelli-, ravintola- ja catering-alalla. Toimeksiantajana opinnäytetyössä oli Koulutuskeskus Salpaus. Työllä selvitetiin, mitä taloudellisen ja ekologisen kestävyden teemoja opetetaan ja myös, miten niitä opetetaan. Lisäksi selvitettiin, miten erilaiset oppimisympäristöt tukevat taloudellisen ja ekologisen kestävyden toteutumista opetuksessa sekä sitä, kuinka hyödyllisinä opiskelijat pitävät näiden aiheiden opetusta ammattillisesti. Tavoitteena oli saada tuloksia, joiden perusteella päivitetään Koulutuskeskus Salpauksen hotelli, ravintola- ja catering-alan koulukohtainen opetus- ja toteutussuunnitelma keväällä 2017. Keskeisimmät teoriakokonaisuudet tutkimuksen taustalla olivat kestävä kehitys ja kestävä kehitys koulutuksessa. Tutkimus toteutettiin käyttäen monimenetelmätriangulaatiota, jossa tutkimusmenetelminä olivat kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Aineistonkeruumenetelminä oli sähköisesti toteutettu kysely, joka toteutettiin 29.8.-9.9.2016, ja teemahaastattelu, joka toteutettiin 3.10.-14.10.2016. Kyselyn perusjoukko oli 300 henkilöä, josta valittiin 100 henkilön otos. Kaikki vastaajat olivat toisen vuoden opiskelijoita. Vastauksia kyselyyn saatiin yhteensä 95 kappaletta. Teemahaastatteluun valittiin haastateltavaksi kaksi paria harkinnanvaraisena otantana. Tutkimuksen tulosten perusteella taloudellisen ja ekologisen kestävyden teemoja opetetaan kattavasti hotelli-, ravintola- ja catering-alalla. Havaittavissa on kuitenkin viitteitä vaihtelevuudesta eri teemojen osalta opetuksen, opiskelijoiden oman osaamisen ja opettajien ammattitaidon välillä. Myös opetusmenetelmien monipuolistamista kaivataan. Toimeksiantajan on mahdollista käyttää tutkimustuloksia kestävä kehityksen opetuksen kehittämiseen. Alan opetuksessa konkreettisten opetuksen sisältöjen määrittely ja oppimistehtävien ideointi kehittävät kestävä kehityksen opetuksen ja oppimisen laatua. Koulu toimintaympäristönä luo edellytykset opetukselle ja oppimiselle, joten kaikkien toimijoiden tulee ymmärtää vastuu kestävä kehityksen edistämisestä arjessa. Jatkotutkimuksessa olisi mielenkiintoista selvittää kestävä kehityksen pedagogista mallia hyödyntäen, millä menetelmillä parhaiten pystyttäisiin vaikuttamaan asenteisiin kestävä kehityksen opetuksessa ja koulun oppimisympäristöissä.	
Asiasanat (avainsanat) Kestävä kehitys, opiskelija, opetussuunnitelma	
Sivumäärä 43+6	Kieli Suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä)	
Ohjaavan opettajan nimi Päivi Lahikainen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Koulutuskeskus Salpaus

DESCRIPTION

	Date of the bachelor's thesis 2 December 2016
Author(s) Tarja Laaksonen	Degree programme and option Degree program in Service Management
Name of the bachelor's thesis Economic and environmental sustainability in the hotel, restaurant and catering field education.	
<p>Abstract</p> <p>The purpose of this thesis was to study the sustainability of teaching in the hotel, restaurant and catering field. This thesis was assigned by Koulutuskeskus Salpaus, a vocational school located in Lahti, Finland. The work was designed to discover what economic and environmentally sustainable themes are taught and how they are taught. The role of different learning environments in supporting the achievement of economic and environmentally sustainable education was also examined, as well as how useful students believe these topics are for training for their profession. The goal was to obtain results on which basis Koulutuskeskus Salpaus can update their education for the hotel, restaurant and catering field, starting spring 2017.</p> <p>The main theories behind the study are sustainable development and sustainable development in education. The study was conducted using multi-method triangulation in which the research methods included both qualitative and quantitative research methods. The study material was collected through an internet questionnaire which was conducted from 28 August to 9 September 2016 and a theme interview which was conducted between 3 October - 14 October, 2016. The questionnaire population was 300 persons, of whom 100 persons were chosen as a sample. All the respondents were second year students. In total, 95 responses to the questionnaire were received. Two pairs were chosen as discretionary samples for the theme interviews.</p> <p>The results of this study show that economic and environmental sustainability themes are taught extensively in the hotel, restaurant and catering field. Signs of variability between students' knowledge and teachers' professional skills were observed in various themes. Also more multifaceted teaching methods were desired.</p> <p>The client has the possibility of using the results of this study to develop the teaching of sustainable development. When teaching sustainability, defining educational contents and creating new learning tasks develop sustainability teaching and the quality of learning. The school, as an operational environment, creates the environment for teaching and learning so that everyone involved will understand the responsibility for promoting sustainable development in everyday life. In follow-up research, it would be interesting to determine how to best take advantage of a pedagogical model for sustainable development, which methods would best influence attitudes about sustainable development in teaching and the school's learning environment.</p>	
Subject headings, (keywords) sustainable development, student, curriculum,	
Pages 43+6	Language Finnish
Remarks, notes on appendices	
Tutor Päivi Lahikainen	Bachelor's thesis assigned by Koulutuskeskus Salpaus

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TAUSTA	2
2.1	Opinnäytetyön kehittämistavoite.....	2
2.2	Rajaukset	4
2.3	Toimeksiantaja	5
2.4	Aiemmat tutkimukset aiheesta	6
3	KESTÄVÄ KEHITYS.....	9
3.1	Ekologinen kestävyys.....	10
3.2	Taloudellinen kestävyys	11
3.3	Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys	11
4	KESTÄVÄ KEHITYS KOULUTUKSESSA	13
4.1	Osaamisen globaali vastuu	13
4.2	Oppilaitoksen kestävä kehityksen hallinta	17
4.3	Kestävä kehityksen opetus	20
5	TYÖN TOTEUTUS.....	23
5.1	Kyselytutkimus.....	24
5.2	Haastattelututkimus	26
5.3	Tutkimuksen luotettavuus	27
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	28
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET	33
8	POHDINTA	37
	LÄHTEET	40

LIITTEET

- 1 Kyselylomake
- 2 Haastattelusuunnitelma

1 JOHDANTO

Kestävän kehityksen edistämiseksi on laadittu kattavia ohjelmia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Opetukseen ja koulutuksen merkitys kestävän kehityksen kasvatuksen edistäjänä on tiedostettu, ja monet eri tahot ovat edistämässä sitä.

Opetushallitus vastaa ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien sisällöistä, jotka laaditaan työelämän vaatimusten mukaisesti; näin opetussuunnitelmissa saadaan näkymään erilaiset painotukset koulutuksessa. Ammatillisen koulutuksen tutkintojen perusteet ovat uusiutuneet, ja ne ovat otettu käyttöön 1.8.2015. Tutkinnon perusteiden uudistuksessa on kiinnitetty huomiota taitoihin, jotka tulee hallita eri ammattialoilla, riippumatta alan substanssiosaamisesta, ja tietoihin sekä taitoihin, jotka ovat yleissivistystä suomalaisessa yhteiskunnassa. Elinikäisen oppimisen avaintaidot tulevat esille sekä ammatillisissa että yhteisten aineiden opinnoissa. Elinikäisen oppimisen avaintaidot tukevat jatkuvaa oppimista ja kehittymistä työelämässä selviytymiseksi nyt ja tulevaisuudessa.

Kestävän kehityksen merkitys korostuu yritysten toiminnassa entistä merkittävämpänä kilpailutekijänä, ja myös koulutuksessa tulee antaa valmiudet ymmärtää toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseksi. Ympäristönsuojelu ja ympäristölähtöinen toiminta ovat merkittäviä arvoja, joiden toteuttaminen opetuksessa tulee linjata koulutuksen järjestäjän toimesta. Kestävä kehitys näkyy kaikessa yrityksen toiminnassa, niinpä myös oppilaitoksessa kaikkien toimijoiden tulee ymmärtää sen merkitys, ja oppimisympäristöjen tulee edistää kestävän kehityksen toimintatapojen toteutumista. Toimintojen tarkastelu ja niiden kehittäminen ovat osa laatutyötä, jolla on laajamittaiset vaikutukset kestävän kehityksen näkökulmia tarkasteltaessa.

Opetushallituksen (2008, 29) mukaan laadun määrittely on viime kädessä ammatillisten koulutusten järjestäjien, niiden järjestämän opetuksen sekä keskeisten asiakkaiden tehtävä. Koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa tulee olla kirjattuna kestävän kehityksen opetuksen sisällöt sekä opetusmenetelmät kyseisessä tutkinnossa. Opetuksessa esille tulevat kestävän kehityksen toimintamallit vaikuttavat laajaan joukkoon nuoria ja aikuisia opiskelija-asiakkaita vaikuttaen heidän arvoihinsa ja asenteisiinsa.

Tässä työssä tarkastellaan kestäväää kehitystä Koulutuskeskus Salpauksen hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinnon opetuksessa. Työn tavoitteena on saada näkemys kestävään kehityksen opetuksesta taloudellisen ja ekologisen kestävyuden teemojen osalta niin, että pystymme päivittämään hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinnon koulukohtaisen opetus- ja toteutussuunnitelman näiden aiheiden osalta.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TAUSTA

”Suomen koulutusjärjestelmän visio on, että kaikki yksilöt kykenevät tukemaan kestäväää kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken väestön tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa” (Opetusministeriö 2006). Opetushallituksen valtakunnallisessa ennakointiprojektissa (2012) on toteutettu ennakointiprosessi matkailu- ja ravitsemisalalla. Ennakointiryhmä pohti alaan vaikuttavia muutostoimia määriteltyjen tulevaisuuden tilojen ja erilaisten skenaarioiden avulla. Skenaarioista työstettiin tulevaisuuden osaamistarpeita koulutuksen kehittämiseksi vuosiksi 2021–2026. (Opetushallitus 2012, 5.)

Matkailu- ja ravitsemisalan osaamistarveraportin mukaan koko alaa koskevaksi osaamistarpeeksi nousi *”ympäristö- ja ekologinen osaaminen sekä vastuulliseen toimintaan ja kestävään kehitykseen liittyvä osaaminen”* (Opetushallitus 2012, 5). Globaalin vastuun lisääminen on oleellista, ja siksi kestävään kehityksen näkökulman tulee toteutua opetuksessa sekä oppilaitoksen arjessa. Ammatillisessa koulutuksessa oleellista on myös työelämän tarpeisiin vastaaminen, mutta myös sen kehittäminen kestävien työ- ja toimintatapojen osalta. Kestävään kehityksen näkymistä opetuksessa eri menetelmiä toteuttaen tulen tarkastelemaan opetussuunnitelman päivityksen yhteydessä.

2.1 Opinnäytetyön kehittämistavoite

Valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa määritellään tutkinnon osien keskeiset ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit. Ammattitaitovaatimukset kuvaavat keskeisiä työtehtäviä kyseisessä tutkinnon osassa. Arvioinnin kohteina ovat työprosessin hallinta, työmenetelmien, välineiden ja materiaalien hallinta, työn perustana olevan tiedon hallinta sekä elinikäisen oppimisen avaintaidot. Arviointikriteerit määrittelevät työtehtävistä suoriutumisen asteikolla tyydyttävä, hyvä, kiitettävä.

(Opetushallitus 2016, 3.) Oppilaitos laatii oman koulukohtaisen opetussuunnitelman pohjautuen valtakunnallisiin tutkinnon perusteisiin, joissa kuvataan opetettavat aihealueet ja opetusmenetelmät mahdollisimman kattavasti. Opetussuunnitelma on osa oppilaitoksen laatutyötä opetuksen sisältöjen määrittämiseksi ja niiden näkyväksi tekemiseksi. Oppilaitoksen opetussuunnitelmaan tulee varmistaa kestävän kehityksen osaamisen kehittyminen opettavien sisältöjen ja opetukseen soveltuvien opetusmenetelmien avulla. Oppimisympäristöjen tulee täydentää opiskelijoiden oppimiskokemuksia, toiminnan taitoja ja ajattelua (Kärppä ym. 2010, 24).

Työn tarkoituksena on selvittää Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijoiden mielipiteitä taloudellisen ja ekologisen kestävyuden sisällöistä ja opetusmenetelmistä hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinnon opetuksessa. Toisena tarkoituksena on saada näkemyksiä taloudellisen ja ekologisen kestävyuden määriteltyjen aihealueiden ammatillisesta merkityksellisyydestä opiskelijoille.

Tässä työssä taloudellinen ja ekologinen kestävyys on määritelty seuraavien teemojen kautta: jätteiden lajittelu ja jättemateriaalin kierrätys, veden kulutus, energian kulutus, ympäristöystävälliset raaka-aineet, vaarallisten aineiden käyttö sekä vaarallisten aineiden säilytys. Opetuksen toteuttamiseen liittyy oleellisesti oppimisympäristöt, joten lisäksi selvitetään, miten oppimisympäristöt tukevat taloudellisen ja ekologisen kestävyuden määriteltyjen teemojen toteutumista opetuksessa.

Tutkimuskysymykset:

Mitä hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinnossa opetetaan taloudellisesta ja ekologisesta kestävyydestä?

Millaisilla opetusmenetelmillä hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinnossa opetetaan taloudellista ja ekologista kestävyyttä?

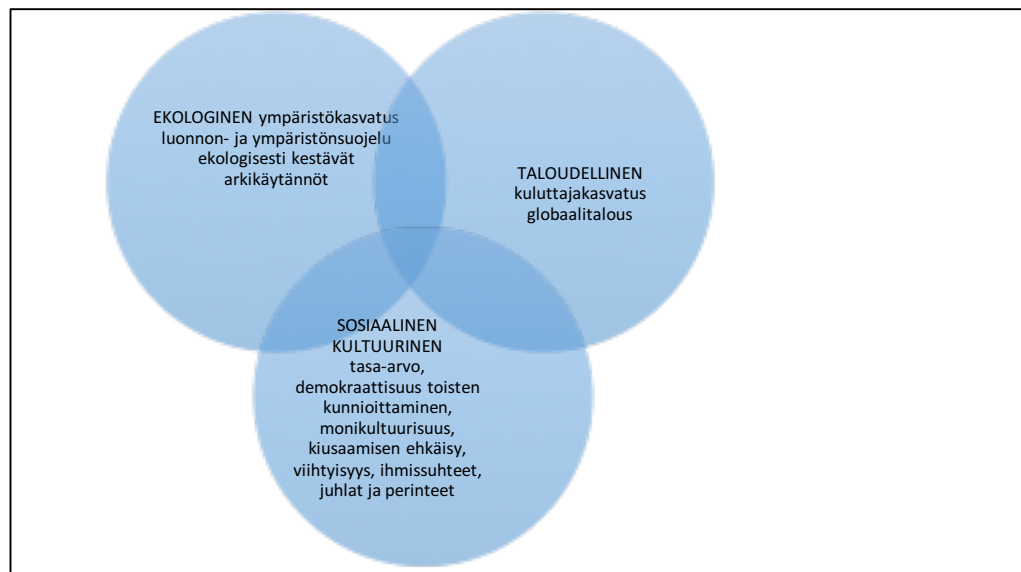
Miten oppimisympäristöt tukevat taloudellisen ja ekologisen kestävyuden määriteltyjen teemojen toteutumista opetuksessa?

Kuinka hyödyllisinä opiskelijat pitävät ammatillisesti taloudellisen ja ekologisen kestävyuden eri teemoja opetuksessa?

Työn tavoitteena on päivittää Koulutuskeskus Salpauksen hotelli-, ravintola- ja catering-alan koulukohtainen opetus- ja toteutussuunnitelma keväällä 2017.

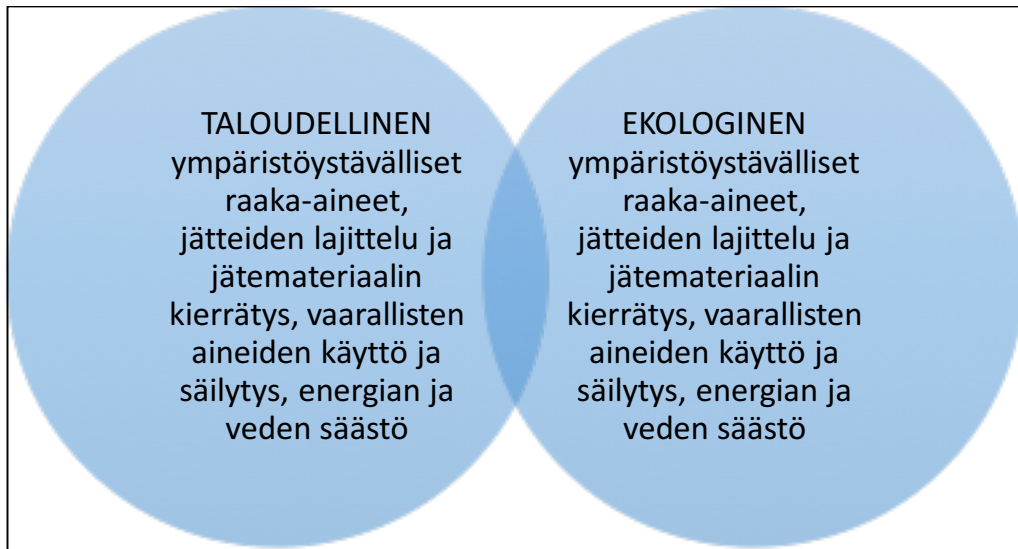
2.2 Rajaukset

Kuvan 1 mukaisesti kestävä kehitys oppilaitoksen toimintakulttuurissa käsittää seuraavat ulottuvuudet: ekologinen kestävyys, taloudellinen kestävyys, kulttuurinen kestävyys ja sosiaalinen kestävyys.

KUVA 1. Kestävän kehityksen ulottuvuudet oppilaitoksessa Suomen Ympäristöopiston mallia soveltaen (Lundgren & Näätsaari 2006, 18)

Hotelli-, ravintola- ja catering-alan keskeiset työtehtävät kestävän kehityksen näkökulmasta keskittyvät taloudelliseen ja ekologiseen kestävyYTEEN, joista tässä työssä käsitelen jätteiden lajittelua ja jättemateriaalin kierrätystä, veden- ja energian kulutukseen vaikuttavia tekijöitä, ympäristöystävällisten raaka-aineiden hankintaa ammattikeittiössä sekä vaarallisten aineiden käyttöön ja säilytykseen liittyviä toimintatapoja. Kuvan 2 mukaisesti tässä työssä tutkin taloudellista ja ekologista kestävyyttä edellä esittämiäni teemojen kautta, työssä en käsittele sosiaalisen- ja kulttuurisen kestävyiden osa-alueita.

KUVA 2. Kestävän kehityksen ulottuvuudet opinnäytetyössä

Tutkimukseen osallistujiksi olen valinnut Koulutuskeskus Salpauksessa toista vuotta opiskelevat hotelli-, ravintola- ja catering-alan opiskelijat. Ensimmäisen opintovuoden keskeiset ammattitaitovaatimukset muodostuvat puhtaanapidon, astiahuollon, omavalvonnan, asiakaspalvelun ja myyntituotteiden valmistuksen tehtävistä. Koululla tapahtuvan oppimisen lisäksi opiskelijat ovat suorittaneet kuuden viikon työssä oppimisjakson ammattitaitovaatimusten mukaisissa tehtävissä Koulutuskeskus Salpaus –kuntayhtymän opiskelijaravintoloissa.

2.3 Toimeksiantaja

Opinnäytetyön tilaajana on Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä, Palvelualat, Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan yksikkö. Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä järjestää ja koordinoi jäsenkuntiensa ammatillista koulutusta nuorille ja aikuisille, oppisopimuskoulutusta sekä tarjoaa yrityksille ja yhteisöille koulutus, asiantuntija- ja kehittämispalveluja (Koulutuskeskus Salpaus 2016). Koulutuskeskus Salpauksessa opiskelee vuosittain noin 20 000 opiskelijaa, joista 6000 tähtää ammatilliseen perustutkintoon ja muut suorittavat ammatti- ja erikoisammattitutkintoja tai hankkivat lisäosaamista ei tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Koulutuskeskus Salpauksen henkilöstön määrä on noin 800. (Koulutuskeskus Salpaus 2016.)

Oppimisympäristöt, joissa hotelli-, ravintola- ja cateringalan koulutusta toteutetaan, ovat valmistuneet 2013. Oppimisympäristöinä toimivat Ravintola Kulinaari, Hetki-

Shop, leipomo-konditoria sekä kuusi opetuskeittiötä, siivouskeskus, vaatehuoltotila ja elintarvikevarasto. Ravintola Kulinaari toimii lounas- sekä tilausravintolana, Hetki-Shop on kahvila-lounasravintola sekä ruokatuotteiden ja leipomotuotteiden myymälä. Rakennussuunnittelussa ja toteutuksessa huomioitiin kestävän kehityksen eri osa-alueita monin eri tavoin, esimerkiksi energiatehokkuus, yhteistoiminnallisuus, tehokkaat työprosessit, turvallinen oppimisympäristö sekä keskitetty elintarvikelogistiikka pystyttiin toteuttamaan hyvällä suunnittelulla. Rakennus on uudisrakennus, jossa on huomioitu materiaalien uudelleenkäyttö ja ekologinen rakentaminen.

Talotekniikan osalta lämmitys- ja ilmastointiratkaisut ovat energiatehokkaita ja seurantajärjestelmät kulutuksen osalta ovat nykyaikaisia. Teknologisina ratkaisuuina energiankulutuksen osalta ovat muun muassa lämmön talteenotto ravintolan keittiössä, ilmastointikatto ravintolassa, keittiölaitteet ovat energiaa säästäviä kuten myös vaihtolämpöhuoneet leipomossa. Sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden edistäminen huomioitiin tilojen toteutuksessa suunnittelemalla avoimia oppimisympäristöjä, jotka edistävät vuorovaikutustaitoja sekä opiskelijoiden, asiakkaiden että opettajien kesken. Avoimet oppimisympäristöt ovat muunneltavia monin eri tavoin opetuksen tarpeiden mukaisesti.

Koulutuskeskus Salpaus oli mukana Opetushallituksen rahoittamassa KEKE-sertifiointihankkeessa (kestävän kehityksen toimintasuunnitelmien ja sertifiointien edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa) 2011–2012. Hankkeen tavoitteena oli edistää kestävän kehityksen toimintasuunnitelmien rakentamista ja sertifiointeja. (OKKA-säätiö 2011.) Hankkeen aikana Koulutuskeskus Salpauksessa toimi Keke-ryhmä, joka edisti kestävän kehityksen käytäntöjä Salpauksen toimintakulttuurissa. Hankkeen päätyttyä ryhmän toiminta päättyi ja uusien tilojen käyttöönoton myötä ryhmää ei ole nimetty uudelleen. Hankkeen aikana Koulutuskeskus Salpauksen Asikkalan luonnonvara-alojen toimipiste sai 2011 OKKA-säätiön kestävän kehityksen sertifikaatin. Tulevaisuudessa tavoitteena onkin Kulinaaritalossa toimivien alojen osalta kestävän kehityksen sertifiointi.

2.4 Aiemmat tutkimukset aiheesta

Kestävää kehitystä on tutkittu monista eri näkökulmista viime vuosina. Rajakorpi ja Salmio (2001) ovat toimittaneet Opetushallituksen teettämän teema-arvioinnin, *Toteutuuko kestävä kehitys koulussa ja oppilaitoksissa?* Tavoitteena oli selvittää, mitä kestävä kehitys on opetussuunnitelmissa, miten kestävä kehityksen toteuttamiseen on kouluttauduttu, mitä yhteistyömuotoja sen toteuttamisessa on havaittavissa ja miten se näkyy arjen toiminnoissa. Arviointi järjestettiin 500 oppilaitokselle, joista 74,2 % oli yleissivistäviä oppilaitoksia, 14,4 % ammatillisia oppilaitoksia ja 11,4 % vapaan sivistystyön oppilaitoksia. Vastanneita oppilaitoksia oli yhteensä 429 eli 85,8 % kokonaisuudesta.

Arvioinnin tuloksissa todetaan, että ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmissa kestävä kehitys näyttäytyy monipuolisemmin kuin yleissivistävässä koulutuksessa. Kaikissa oppilaitoksissa yleisin tapa toteuttaa kestävä kehityksen opetusta on oppiainesten välisenä integraationa (84%). Ammatillisen peruskoulutuksen opinnoissa kestävä kehitys opetetaan muita oppilaitostyyppejä enemmän, ja ne huolehtivat myös henkilöstönsä koulutuksesta muita oppilaitostyyppejä paremmin. (Rajakorpi & Salmio 2001, 3–5.)

Siirilä tutki (2016) väitöskirjassaan tulkintoja kestävä kehityksen käsitteestä YK:n kestävä kehitys edistävän kasvatuksen teemavuosikymmen 2005–2014 yhteydessä ja sitä, miten RCE Espoo –asiantuntijaverkoston jäsenet ymmärtävät kestävä kehityksen käsitteen sekä miten opetussuunnitelmiin kirjattu kestävä kehitys tulkitaan kaikilla kouluasteilla. Myös yhteiskuntasitoumuksen tavoitteiden ja tutkittavien tulkin-taa kestävästä kehityksestä verrataan tässä tutkimuksessa. Tutkimuksen mukaan kestävä kehityksen tulkinnoissa ekologisen kestävyuden osalta painottui luonnonvarojen kestävä käyttö, taloudellisen kestävyuden osalta painottui rajallisen resurssin varaan rakentuva kestävä talous ja sosiaalisen kestävyuden osalta hyvinvointiyhteiskunnan näkökulma. Kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumuksen tavoitteiden tulisi myös sisällyttää opetussuunnitelmien kestävä kehityksen tulkintoihin. Kansallisen koulutusjärjestelmän päämääränä kaikilla tasoilla on kansalaiset, joilla on valmiudet tulkita kestävä kehityksen merkityksiä tavoiteltaessa kestävä yhteiskuntaa ja tulevaisuutta. (Siirilä 2016, 191–192.)

Sairanen tutki (2009) opinnäytetyössään kestävä kehitystä Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston ruokatuotannon opetuksessa. Tutkimuksessa haastateltiin toisen vuoden

opiskelijoita siitä, miten he ymmärtävät kestäväen kehityksen määritelmän ja miten he pystyvät toteuttamaan sen periaatteita opinnoissaan. Työssä haastateltiin myös Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston henkilöstöä siitä, miten he näkevät kestäväen kehityksen mahdollisuudet. Työ rajattiin ekologiseen ulottuvuuteen. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että opiskelijoille kestäväen kehityksen määritelmä ja sen toteutus eivät ole selviä. Myös opettajat tarvitsevat konkreettisia työvälineitä kestäväen kehityksen opetukseen. (Sairanen, 2009, 33–40.)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteutti 2015 kestäväen kehityksen oppimistulosten arvioinnin ammatillisessa peruskoulutuksessa. Arvioinnissa tarkasteltiin, miten ammatillisten perustutkintojen perusteissa määritellyt kestäväen kehityksen tavoitteet on saavutettu ja miten ne ilmenevät koulutuksen järjestäjän toiminnassa. Arviointi sisälsi oppimistulosten arviointikokeen ja itsearviointikyselyn koulutuksen järjestäjälle. Arviointikokeeseen osallistui 4457 opiskelijaa 107 koulutuksen järjestäjältä. Arviointi koski osaa keväällä 2015 opintonsa päättävistä opiskelijoista. Koulutuksen järjestäjille suunnatun itsearvioinnin toteutti 112 järjestäjää, arviointiin vastasi 796 opettajaa. Keskeisenä tuloksena kyselyssä Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijoista 44 % menestyi valtakunnallisten tulosten tasoisesti, mutta 56 % opiskelijoista menestyi keskimääräisiä valtakunnallisia tuloksia paremmin.

Tietoa mittaavissa tehtävissä 84 % Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijoista ylsi hyvälle tasolle tai sen yli, kun taas taitoa mittaavissa tehtävissä jopa 92 % ylsi hyvälle tasolle tai sen yli. Kestävyyden eri osa-alueista Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijat hallitsivat ekologisen kestäväyden tehtävät jonkin verran paremmin suhteessa kaikkiin arviointiin osallistuneisiin opiskelijoihin. Taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen osa-alueiden tehtävät Koulutuskeskus Salpauksessa hallittiin muihin verrattuna saman tasoisesti.

Koulutuksen järjestäjän itsearvioinnissa arviointiin kestäväen kehityksen tavoitteiden toteutumista organisaatiossa ja resursseissa, kestäväen kehityksen linjauksissa ja ohjelmassa, henkilöstön osaamisessa sekä toiminnan kehittämisessä ja arvioinnissa matalammalla tasolla suhteessa kaikkiin koulutuksen järjestäjiin. Arvot olivat itsearvioinnin perusteella samalla tasolla suhteessa muihin koulutuksen järjestäjiin. Itsearvioinnin perusteella kestävä kehitys arjen käytänteissä on jätehuollossa ja kierrätyksessä sekä energiatehokkuudessa samalla tasolla suhteessa muihin koulutuksen järjestäjiin.

Itsearviointin perusteella Koulutuskeskus Salpauksen ravintolapalveluiden kestävän kehityksen arjen käytänteet ovat korkeammalla tasolla kuin Koulutuskeskus Salpauksessa keskimäärin. (Koulutuskeskus Salpaus 2016.)

3 KESTÄVÄ KEHITYS

YK:n Ympäristön ja kehityksen maailman komissio on määritellyt 1987 kestävän kehityksen seuraavasti:

”Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa. Sen kolmeksi peruselementiksi ovat muotoutuneet ekologinen, taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys. Kestävän kehityksen tavoitteet tähtäävät siihen, että ihmiset oppivat elämään sopuinnassa luonnon ja toistensa kanssa.” (Lundgren & Näätäsaari 2006, 7.)

YK:n ympäristö- ja kehityskokouksessa Rio de Janeirossa vuonna 1992 kestävän kehityksen ajatus tunnustettiin ensimmäistä kertaa korkealla poliittisella tasolla. Tämän huippukokouksen myötä maailman hallitukset sitoutuivat edistämään kestävästä kehitystä kansallisesti ja kansainvälisesti. Rio de Janeiron kokouksen myötä tiedostettiin hallitsemattoman talouden kasvun, köyhyyden sekä väestön kasvun merkittävät haittavaikutukset ympäristölle globaalilla tasolla. Kokouksen myötä syntyi myös yhteisymmärrys ympäristönsuojelun, taloudellisen kasvun ja sosiaalisten, ihmisten hyvinvointiin liittyvien kysymysten liittymisestä olennaisesti toisiinsa. (Lundgren & Näätäsaari 2006, 7.)

Vuonna 2000 YK julkisti vuosituhatjulistuksen (Millenium Development Goals – MDG) ja siihen liittyvät kehitystavoitteet vuoteen 2015 mennessä. Julistuksessa Suomi ja 188 muuta maata lupasivat toteuttaa kahdeksan vuosituhattavoitetta. (Lundgren & Näätäsaari 2006, 7.) Vuonna 2015 YK:n jäsenmaat sopivat New Yorkissa järjestetyssä huippukokouksessa tavoitteista ja toimintaohjelmasta Agenda 2030. Keskeinen ajatus tässä ohjelmassa on, ettei kukaan jää kehityksestä jälkeen – *leave no one behind*. Keskeisenä tavoitteena on köyhyyden poistaminen kaikkialta ja kaikissa muodoissa. Tämä ohjelma on Vuosituhatt ohjelmaa laajempi ja kunnianhimoisempi, tavoitteita on 17. (Ulkoasiainministeriö 2015.) Tämän ohjelman pohjalta Suomen kehityspolitiikan päämääränä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen sekä eriarvoisuuden

vähentäminen. Suomen kehityspolitiikassa panostetaan erityisesti ihmisoikeuksien toteutumiseen, tavoitteena on vahvistaa ihmisten ja viranomaisten omaa kykyä vahvistaa ihmisoikeuksia. Ilmastonmuutoksen hillintä huomioidaan kehityspolitiikan mukaan kaikessa toiminnassa. (Ulkoasianministeriö 2016, 13.)

Yksiselitteistä määritelmää kestävästä kehityksestä ei ole olemassa. Suomen kestävän kehityksen toimikunta määritteli vuonna 1995 kestävän kehityksen maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti jatkuvasti tapahtuvaksi yhteiskunnalliseksi muutokseksi, joka on ohjattua. Sen päämääränä on hyvien elämisen mahdollisuuksien turvaaminen nykyisille ja tuleville sukupolville. Toimikunnan mukaan kestävän kehityksen ulottuvuuksia ovat ekologiset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset ulottuvuudet. Vuonna 2002 Johannesburgissa järjestetyssä kestävän kehityksen huippukokouksessa määriteltiin kestävä kehitys poiketen Suomen kestävän kehityksen toimikunnan määritelmästä. Huippukokouksen määritelmässä kestävä kehitys on kokonaisuus, jossa tasa-vertaisesti huomioidaan ekologinen, taloudellinen sekä sosiaalis-kulttuurinen ulottuvuus, jotka integroituvat toisiaan tulevaisuudeksi politiikkakokonaisuudeksi. (Opetusministeriö 2006, 13.)

3.1 Ekologinen kestävyys

Ekologisen kestävyuden perusehtona on luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemin toimivuuden säilyttäminen ja ihmisen taloudellisen ja aineellisen toiminnan sopeuttaminen luonnon kestokykyyneen. Ekologisen kestävyuden yhteydessä nousee esille varovaisuusperiaatteen noudattaminen. Sen mukaan ympäristön tilan heikkenemiseen vaikuttavien toimien lykkäämistä ei voi perustella täyden tieteellisen näytön puuttumisella. Ekologista kestävyyttä voidaan edistää muutoksilla kuluttajien tottumuksissa, arvostuksissa ja elämäntavoissa. Ympäristöystävällisemmän tekniikan kehittäminen ja käyttöönotto sekä ympäristöä kuormittavien tuotantotapojen muutokset edistävät ekologista kestävyyttä. Myös palveluiden ekotehokkuus, uusiutuvien energianlähteiden ja raaka-aineiden käytön lisääminen vaikuttavat ekologiseen kestävyYTEEN myönteisesti. (Laininen ym. 2006, 5.)

Ekologisen kestävyuden edistämisessä tulee aluksi arvioida riskit, haitat ja kustannukset. Myös haittojen synnyn ennalta estäminen, haittojen torjuminen niiden synty-

teillä sekä kustannusten periminen mahdollisesti niiden aiheuttajilta ovat keskeisiä periaatteita ekologisen kestävyuden edistämässä. Pyrittäessä edistämään ekologista kestävyyttä kansainvälinen yhteistyö on keskeisessä asemassa kansallisten toimien lisäksi. (Ympäristöministeriö 2016.)

3.2 Taloudellinen kestävyys

Taloudellinen kestävyys on mahdollista ainoastaan ekologisesti kestävältä perustalta, joka ei perustu pitkällä aikavälillä velkaantumiseen tai varantojen hävittämiseen. Myös sosiaalisen kestävyuden perusta on kestävä talous, jossa tulee ennakoida tulevia haasteita, kuten väestön ikääntymisestä aiheutuvien kulujen kasvua. Tavaroiden ja palvelujen ympäristövaikutuksien vähentäminen sekä energian ja luonnonvarojen säästäminen ovat keskeisiä taloudellisen kestävyuden edellytyksiä. Kulutus päätöksiin pystytään vaikuttamaan kuluttajien ja markkinoiden ympäristötietouden lisäämisellä. Kuluttajien ohjaaminen ekologisesti kestäviin valintoihin voidaan ohjata ympäristöhaittoja aiheuttavien toimintojen verotuksella ja lisäämällä tuotannon ja kulutuksen ympäristö- ja terveysvaikutukset hintoihin. (Laininen ym. 2006, 5.)

Rohweder (2004, 31–34) toteaa taloudellisen toimintaympäristön liittyvän taloudellisen hyvinvoinnin tuottamisen tarkasteluun. Brundtlandin komitean kehitysoptimistisen mietinnön mukaan hallittu taloudellinen kasvu on ainoa mahdollinen tie kestävä kehityksen prosessissa, toisaalta taloudellinen kasvu ja kestävä kehitys ovat ristiriitaisia käsitteitä. Yksi merkittävä mahdollisuus hyvinvoinnin kasvulle on päämarkkinoiden globalisoituminen ja informaatiotekniikan nopea kehitys nopeuttaen taloudellista kasvua ja lisäten tuottavuutta. Talouden globalisaatio mahdollistaa kansainvälisen työnjaon ja lisää siihen taloudelliseen tehokkuuteen vaikuttavia hyötyjä, esimerkiksi teollisuuden keskittymistä alueille, joissa keskeiset tuotantotekijät ovat edullisia.

3.3 Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

Sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden tulee taata hyvinvoinnin edellytysten siirtymisen sukupolvelta toiselle. Sosiaalisen kestävyuden tulee mahdollistaa ihmisille tasa-vertaisesti osallistuminen päätöksentekoon omassa maassa sekä maailmanlaajuisesti. Myös mahdollisuudet hyvinvointiin, perusoikeuksiin ja elämän perusedellytysten hankkimiseen tulee turvata. (Laininen ym. 2006, 5.)

Väestönkasvu, köyhyys, ruoka- ja terveydenhuolto, sukupuolten välinen tasa-arvo sekä koulutuksen järjestäminen ovat sosiaalisen kestävyiden haasteita maailmanlaajuisesti. Kansallisella tasolla sosiaalisen kestävyiden haasteita ovat työttömyys, syrjäytyminen, sosiaalisten erojen kasvu, väestön ikääntyminen, massamuutto sekä väestöryhmien ja alueiden eriarvoisuus. Näihin haasteisiin tulee vastata vahvistamalla yhteiskunnan oppimis- ja kehittämisprosesseja, jotka antavat valmiuksia kohdata kestävä kehityksen muutoksia. Kasvatuksella, koulutuksella ja osallistumismahdollisuuksien tarjoamisella pystytään vahvistamaan oman toiminnan merkityksen ja vaikutusten ymmärtämistä. (Laininen ym. 2006, 5.)

Siirilän mukaan Salonen (2010) toteaa, että globaalivastuuseen kasvamisessa on kansalaisjärjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö mahdollisuus päiväkotien, peruskoulujen, ammattikoulujen ja korkeakoulujen kasvattajille. Haasteena kestävässä kehityksessä on planetaariseen kokonaisvastuuseen kasvaminen, koska se sisältää inhimillisen ja ei-inhimillisen todellisuuden perustuen laajaan eettiseen huolenpitoon. Terve riippuvuus eli yhteisöllisyys on tärkein kestävä kehityksen tekijä, joka perustuu ihmisten toisilleen antamaan voimaan vähentämällä materialististen asioiden merkitystä ja lisäämällä hyvinvointia. (Siirilä 2016, 20.)

Malaska (1994) on todennut Suomen kestävä kehityksen toimikunnan määritelleen kulttuurisen kestävyiden tavoitteeksi henkisesti uudistuvan kehityksen. Henkisen uudistumisen ajatus mahdollistaa ihmisen henkisen ja kulttuurisen luomisvoiman sukupolvelta toiselle sekä pyrkii mahdollistamaan eettisen kasvun. Kestävä kehityksen kulttuurin tehtävä on lajin säilymisen kannalta tärkeän tiedon löytäminen, säilyttäminen ja siirtäminen sukupolvelta toiselle. (Siirilä 2016, 20.)

Brännaren ym. mukaan (2005, 265) kulttuuri on erittäin tärkeässä asemassa muovaa-massa ihmisten arvoja, asenteita sekä käsityksiä itsestä ja muista. Kulttuurisella kestävydellä tarkoitetaan kulttuurien monimuotoisuuden säilyttämistä ja vuorovaikutuksen edistämistä niiden välillä. Kulttuurista kestävyttä on esimerkiksi paikallisten, alueellisten arvojen ja tapojen sekä perinteiden säilyttäminen. Myös asuinympäristöt, rakennukset, taidelajit ja maisemat ovat osa kulttuuria. Kulttuurisen kestävyiden haasteena globalisoituvassa maailmassa ovat esimerkiksi moniarvoisuus, suvaitsevaisuus ja vuorovaikutus eri kulttuureista tulevien ihmisten välillä. (Laininen ym. 2006, 6.)

4 KESTÄVÄ KEHITYS KOULUTUKSESSA

Suomen kestävän kehityksen toimikunta on laatinut vuonna 2013 kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen ”Suomi jonka haluamme 2050”. Tämä sitoumus on yhteinen tahtotila tulevaisuuden Suomesta, ja se on yhteisymmärrys muutoksen välttämättömyydestä. (Ympäristöministeriö 2016.) Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksessa (2013) on määritelty kestävän kehityksen periaatteet, joita ovat esimerkiksi globaali vastuu, ylisukupolvien ajattelu, luonnon kantokyvyn rajallisuus ja yhdessä tekeminen.

Yhteiskuntasitoumuksessa ei käsitellä koulutusta ja kasvatusta omana osa-alueenaan, vaan aihe tulee esille kahdeksankohtaisissa tavoitteissa. Toimikunta esittääkin, että kysymys on ihmiskunnan yhteisestä oppimisen prosessista, jonka päämääränä on kulttuurinen muutos kestävään tulevaisuuteen. Yhteiskuntasitoumuksessa todetaankin, että kestävän yhteiskunnan perustana on koko elämänkaaren läpi kantava hyvinvointi ja perusturva. Suomen koulutusjärjestelmän visio on, että elämän eri vaiheessa tapahtuva kestävän kehityksen kasvatusta ohjaa ihmisiä sitoutumaan ja motivoitumaan kestävään elämäntapaan. (Opetusministeriö 2006, 57).

4.1 Osaamisen globaali vastuu

Kohl ym. (2008, 32) toteaa, että koulutuksen tulisi olla tulevaisuuslähtöistä, ennakkoivaa ja innovatiivista ajattelua edistävää, kuten kestävä kehityskin on. Osaamisen lisääminen kestävän kehityksen osalta liittyy globaalivastuuseen. Suomen ja koko globaalin yhteisön haasteena ovat esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjuminen, kasvava luonnonvarojen kulutus, tasa-arvo, suvaitsevaisuus, syrjäytymisen ehkäisy, luonnon monimuotoisuuden kaventuminen ja kehityskysymykset. Globaalivastuun luomisessa ammatilliset oppilaitokset ovat keskeisessä asemassa, ja helpoiten se on mielletävissä kestävän kehityksen opetuksessa. (Tauriainen 2009, 105.) Viime vuosina on laadittu useita kansallisia kestävän kehityksen toimintaa tukevia ohjelmia ja strategioita. Kasvatuksen ja koulutuksen osalta niihin on kirjattu tavoitteita muuttamaan nyky-yhteiskunnan toimintaa kestävämpään suuntaan. Tavoitteena on kestävä kehitys edistävää kas-

vatus ja koulutus sekä kestävä kulutus ja tuotanto. Kestävä kulutus ja tuotanto tulee sisällyttää eri menetelmin koulutusjärjestelmään läpäisyperiaatteella. Myös opettajien perus- että täydennyskoulutuksessa vahvistetaan kestävä kehityksen asemaa.

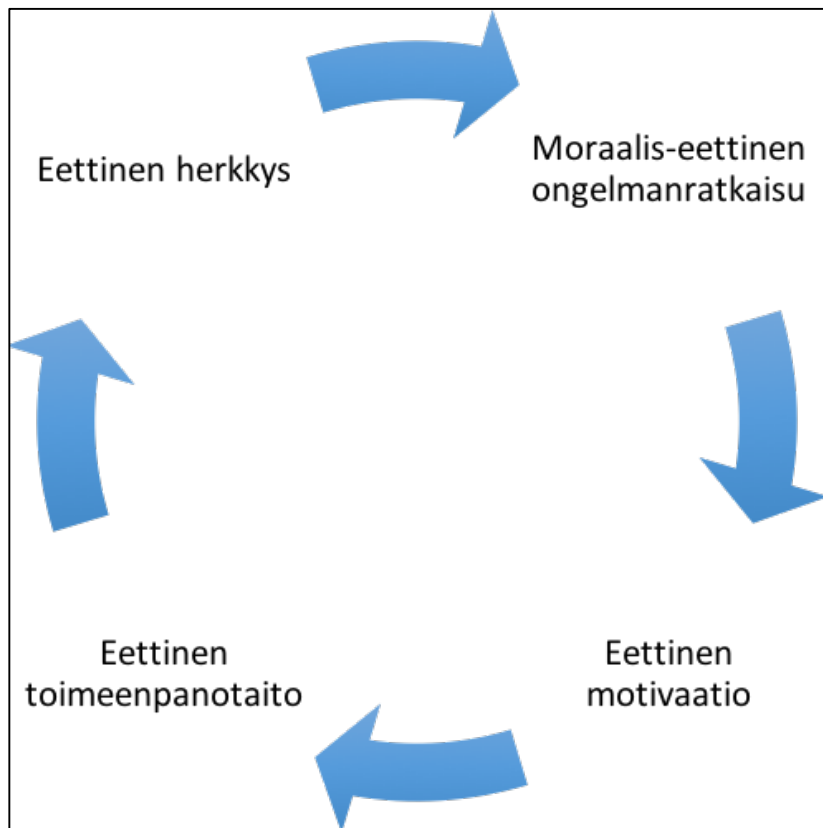
Suomen kansallisessa kestävä kehityksen strategiassa (2006) linjataan koulutuksen ja kasvatuksen tavoitteina mm. arvojen ja asenteiden sekä kestävien valintojen osalta tiedon ja opetuksen lisäämistä. Oppimisen kokonaisvaltainen haaste käsittää oppiaineiden välisen yhteistyön, arkikäytäntöjen sekä toimintakulttuurin kehittämisen sekä tiiviimmän vuorovaikutuksen ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Oppimateriaaleja ja oppaita kehitetään vastaamaan kestävä kehityksen opetuksen tarpeita. Osallistumis- ja vaikuttamistapoja kehitetään. (Lundgren & Näätäsaari 2006, 11.)

Kuvassa 3 kuvatussa kestävä kehityksen opetusta edistävän pedagogisen mallin avulla tuodaan esiin opetuksen olennaisia piirteitä, joilla edistetään vastuullisuuteen oppimista. Tässä mallissa lähtökohtana on tutkiva ja kehittävä näkökulma. Oppimisprosessi toteutetaan kysymystenasetteluiden, ongelmien havaitsemisen ja niihin ratkaisujen etsimisen kautta. Kestävä kehitystä edistävän pedagogisen mallin osiot ovat vuorovaikutus, yhteisöllisyys, linkittyvä ajattelu, kriittinen reflektointi, tila ja aika, sekä tieto ja taito. (Rohweder ym. 2009, 88.)

KUVA 3. Kestävä kehitystä edistävä pedagoginen mallia soveltaen (Rohwder ym. 2008, 99)

Globaalivastuu eettisenä periaatteena tarkoittaa vastuuta oman yhteiskunnan sekä koko ihmiskunnan ja tulevien sukupolvien hyvinvoinnista (Opetusministeriö 2009, 91). Juujärvi ym. (2009, 92) toteavat Restin (1994) määritelleen eettiseksi herkkyydeksi tietoisuuden siitä, miten toimintamme vaikuttaa toisiin ihmisiin. Eettinen herkkyys on pohdintaa oman toiminnan vaikutuksista toisten ihmisten hyvinvointiin. Se on myös mahdollisten toimintalinjojen ja niistä aiheutuvien seurauksien kuvittelua ja ennakointia jokaisen osapuolen näkökulmasta katsottuna. Kuvassa 4 Restin eettisen toiminnan mallin mukaisesti tietojen ja taitojen lisäksi tulee hallita eettisiä taitoja. Eettinen herkkyys tarkoittaa tilanteen havaitsemista ja mahdollisen eettisen ongelman tulkitsemista. Seuraavana vaiheena on moraalisen eettisen ongelmanratkaisu, eli mikä eri toimintavaihtoehdoista on oikea. Kolmantena tulee olla motivoitunut toimimaan eettisesti ja neljäntenä tulee olla rohkeutta panna toimeksi ja toimia periaatteidensa mukaisesti hankalissakin tilanteissa.

KUVA 4. Ammattieettisen toiminnan osatekijät Restin ym. (1999) mukaan (Juujärvi & Pessa 2009, 92)

Hoffman (2000) on Juujärven ja Pesson (2009) mukaan todennut, että eettisen herkkyyden keskeinen tekijä on empatia, joka tarkoittaa toiseen ihmiseen tunneperäisesti suuntautuvaa myötäelämistä. Empaattista vääristymää voidaan vähentää tietoisesti laajentamalla empatiaa sen ulkopuolelle jääviä kohtaan, esimerkiksi hankkimalla tietoa erilaisista elämäntilanteista ja kohtaloista. Toisena keinona voidaan pitää oikeudenmukaisuutta, erityisesti puolueettomuutta ja ihmisarvon kunnioitusta. Myös tieto kansalais- ja ihmisoikeuksista edistää eettistä herkkyyttä, koska ne lisäävät käsitystä eri osapuolten näkökulmista. (Juujärvi & Pessa 2009, 93.)

Moraalis-eettisessä ongelmanratkaisussa henkilökohtaiset arvot ja käsitykset liittyvät ammatillisiin arvoihin ja eettisiin periaatteisiin. Moraaliajattelun kehitys näkyy vastuullisuuden kehityksenä yksilön lähipiiristä kohti globaalia vastuunottoa. Kehittyntä moraaliajattelua kuvaa eettisen ongelman käsitteellistäminen makromoraalin kysymyksinä, esimerkiksi tällöin opiskelija ymmärtää oman toimintansa osana laajempaa yhteiskunnallista ja globaalia toimintaa. (Juujärvi & Pessa 2009, 94–95.)

Juujärven ym. (2009, 96) mukaan eettinen motivaatio tarkoittaa vastuun ottamista omista teoistaan ja sitoutumista moraalis-eettisiin arvoihin. Arvot ovat päämääriä ja ihanteita, jotka ohjaavat ihmisten valintoja ja motivoivat heitä toimimaan. Tärkeää on tunnistaa oman alan arvoperusta ja tunnistaa suhteensa vastuuseen globaalisti alan toimijana. (Schwarz 1992.) Reflektointi suhteessa omien henkilökohtaisten arvojen ja alan globaalivastuun ja kestävän kehityksen arvojen välillä lisää tiedostamista asiasta. Juujärven ym. (2009) mukaan Paloniemi ym. (2005) ovat tutkineet ympäristövastuullista toimintaa ja erottavat siinä osallistumisen ja osallistamisen. Osallistuminen on omaehtoista ja siihen on syntynyt sisäinen motivaatio, kun taas osallistamisen tarve syntyy muualla kuin osallistujien mielessä. Osallistaminen perustuu kannustamiseen, palkistamiseen ja ulkoisiin pakkoihin. Ainoastaan osallistuminen kasvattaa luottamusta omiin kykyihin. Ulkoinen motivaatio voi muuttua sisäiseksi motivaatioksi oppimisprosessin aikana esimerkiksi kestävän kehityksen osalta kannustamalla ja tuomalla esiin vaikutusmahdollisuuksia. (Juujärvi & Pessa 2009, 96.)

Juujärvi ym. (2009) toteavat, että aitoihin eettisiin ongelmiin usein liittyy voimakkaita tunteita tai uhkia itselle tai toisille. Eettiset toimeenpanotaidot antavat kykyä toimia tavoitteellisesti eettisen ongelman ratkaisemiseksi ns. panna toimeksi ja toimia rohkeasti eettisten arvojen mukaisesti. Monimutkaisten ja haastavien tilanteiden käsittely edellyttää kehittyneitä toimeenpanotaitoja, tulee sietää eri mieltä olemista ja sosiaalista painetta. Neuvottelu-, argumentointi- ja vaikuttamistaidot ovat myös tärkeitä eettisiä toimeenpanotaitoja. (Juujärvi & Pessa 2009, 97.)

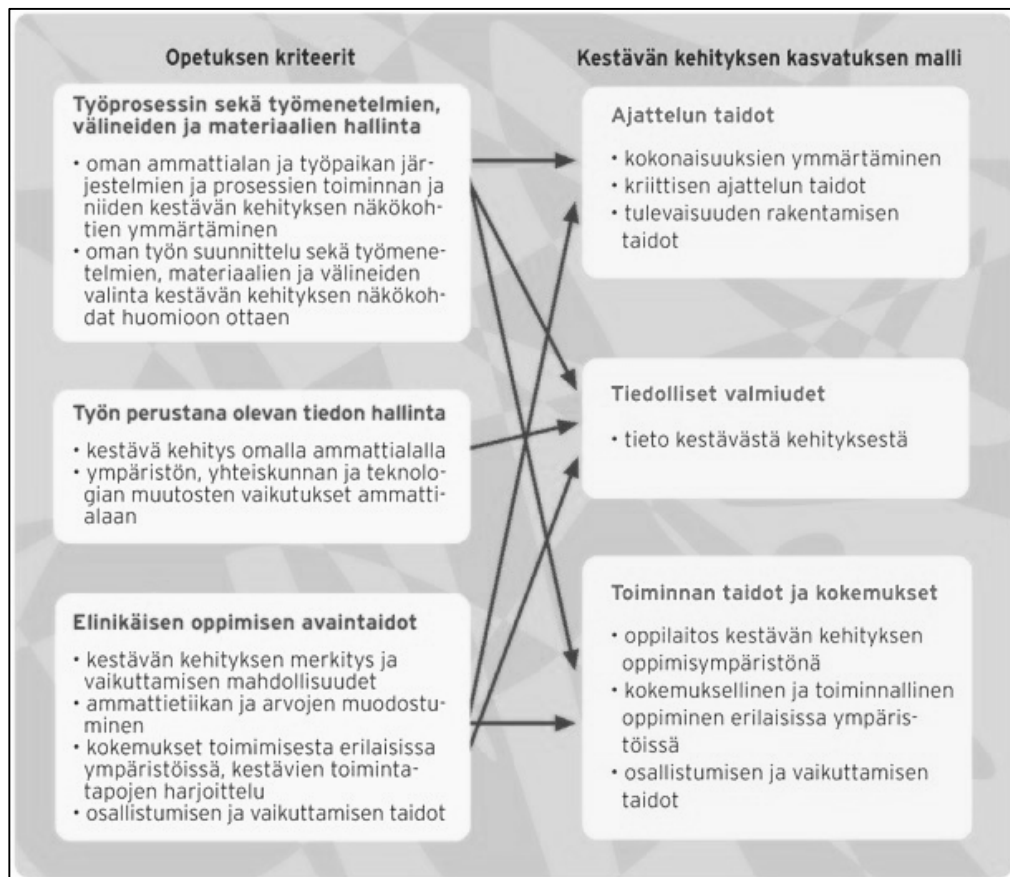
4.2 Oppilaitoksen kestävän kehityksen hallinta

Laininen (2009, 113) toteaa, että kestävän kehityksen näkökulman tulee sisältyä kaikkien oppilaitoksen toimintaan. Oppilaitoksen arvopohja, johtaminen, toimintakulttuuri sekä opetuksen sisällöt ja tavoitteet liittyvät kestävän elämäntavan oppimiseen. Lisäksi työpaikat ovat oppimisympäristöjä, joiden kanssa tulee käydä keskustelua kestävän kehityksen valmiuksien oppimisesta. (Laininen 2006.) Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaoston strategiassa (2006) asetettiin tavoitteeksi, että kaikkiin koulutusorganisaatioihin laaditaan oma kestävän kehityksen toimintaohjelma vuoteen 2010 mennessä, mikä on osa toiminta- ja taloussuunnitelmaa sekä laadunhallintaa. Tavoitteena oli vuoteen 2014 mennessä, että 15%:lla päiväkodeista, kouluista ja oppilaitoksista on ulkoinen tunnustus tai sertifikaatti kestävän kehityksen toiminnasta.

Oppilaitoksille on laadittu vuonna 2009 opetuksen toteutuksen arviointia varten kestävän kehityksen kasvatuksen pedagoginen malli. Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö – OKKA-säätiö on laatinut oppilaitoksille kestävän kehityksen kriteerit, joista on laadittu omat versiot yleissivistäville kouluille ja ammatillisille oppilaitoksille. Kriteerit antavat hyvät työvälineet kouluille ja oppilaitoksille kestävän kehityksen kokonaisvaltaiseen toteuttamiseen, arviointiin ja kehittämiseen. OKKA-säätiön ylläpitämä ympäristösertifiointi sisältää kriteerit ympäristöasioiden sisällyttämisestä oppilaitosten johtamiseen, opetukseen ja arkitoimintoihin. Kestävän kehityksen kasvatuksen osa-alueita ovat: tiedolliset valmiudet, ajattelun taidot sekä toiminnan taidot ja kokemukset. Kestävän kehityksen ulottuvuudet oppilaitoksessa ovat: ekologinen, kulttuurinen, sosiaalinen, taloudellinen. (Kärppä ym. 2010, 16, 18, 28.)

Oppilaitosten kestävän kehityksen kriteerien rakenne perustuu Demingin ympyrään, johon perustuu myös kansallisen ammatillisen koulutuksen laadunhallintajärjestelmä (CQAF). Jatkuvan parantamisen periaatteita noudattaen keskeisinä vaiheina tässä mallissa ovat suunnittelu, toteutus, arviointi ja kehittäminen. (Kärppä ym. 2010, 48.)

Ammatillisissa perustutkinnoissa on kuvattu ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit. Kestävän kehityksen opetuksen toteutuksen arvioinnin kriteerit perustuvat tutkinnon perusteiden arvioinnin kohteisiin, joita ovat työprosessin sekä työmenetelmien, välineiden ja materiaalien hallinta, työn perustana olevan tiedon hallinta, elinikäisen oppimisen avaintaidot. Kuvassa 5 tulee esille näiden ammatillisten oppilaitosten arviointikriteerien yhteys yleissivistävän koulutuksen kriteereihin muodostaa kestävän kehityksen kasvatuksen pedagogisen mallin. (Laininen 2009, 117.)

KUVA 5. Ammatillisten oppilaitosten opetuksen arviointikriteerit ja niiden yhteys yleissivistävien koulujen kriteerien pohjana olevaan pedagogiseen malliin (Laininen 2009, 117)

Oppilaitoksessa kestävän kehityksen kehittäminen etenee portaittain kestävän kehityksen suunnitelmasta, teemojen valinnan ja itsearvioinnin kautta sertifioituun toimintaan. Kestävän kehityksen käytäntöjen kehittämiseksi opetuksessa ja oppilaitoksen arjessa kirjataan tavoitteet kestävän kehityksen ohjelmaan. Ohjelmassa sovitaan toimenpiteistä, vastuista, aikatauluista, resursseista ja seurannasta. Ohjelma päivitetään vuosittain itsearvioinnin yhteydessä. Ohjelma mahdollistaa laadukkaan toteutuksen opetussuunnitelmien ja tutkinon perusteiden kestävän kehityksen tavoitteista. Oppilaitoksen kestävän kehityksen kriteereissä on esitetty ekologiseen, taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyysliittymiä teemoja. Teemojen tarkoituksena on tukea oppilaitoksen kestävän kehityksen ohjelman rakentamista ja toiminnan kehittämistä kohti sertifiointia.

Ekologisen ja taloudellisen kestävyuden teemoja ovat vastuulliset hankinnat ja kestävä kulutus, jätteen synnyn ehkäisy ja kierrätys, energia ja vesi, kuljetukset ja liikkuminen, koulurakennuksen pihaympäristön hoito sekä ravinto ja terveys. Sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden teemoja ovat turvallisuus oppilaitoksessa, henkilöstön ja opiskelijoiden hyvinvointi, kiusaamisen ja syrjäytymisen ehkäisy, opiskelijahuolto ja muu oppimisen tuki, kulttuuriympäristö, tavat ja perinteet sekä monikulttuurisuus ja kansainvälisyys. Oppilaitoksen kestävä kehitys sertifiointisivustolta löytyy esimerkkejä kunkin teeman toteutuksesta, toimintatapojen vakiinnuttamisesta, teknisistä ratkaisuista ja yhteistyötahoista opinnoissa ja oppilaitoksen arjessa. (Koulu ja ympäristö 2016.)

Kestävän kehityksen sisällyttäminen johtamiseen, opetukseen ja toimintakulttuuriin on oppilaitosten kestävä kehityksen kriteeri. Nuorten ammatillisen peruskoulutuksen toteutuksessa arvioidaan opetuksen suunnittelua ja kehittämistä, oppimisympäristöjä, oppimateriaalia, opetusmenetelmiä, opetuksen toteutusta ja yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Kestävän kehityksen asioiden johtamisessa tarkastellaan oppilaitoksen arvoja ja strategiaa, lakisääteisiä vaatimuksia, kestävä kehityksen työn organisointia, henkilöstön osaamista, kestävä kehityksen ohjelmaa, arviointia ja kehittämistä. Valittujen teemojen osalta arvioidaan niiden toteuttamista ja yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa. Itsearvioinnin toteuttamiseen ammatillisille oppilaitoksille on web-arviointijärjestelmä. Itsearviointi on sertifikaatin hakemisen edellytys. Kestävän kehityksen sertifikaatin myöntäminen perustuu oppilaitosten kestävä kehityksen kriteereihin ja sitä haetaan OKKA-säätiöltä. Sertifiointiin liittyy ulkoinen arviointi eli auditointi, jolla todennetaan, että oppilaitos täyttää kriteerien vaatimukset. (Koulu ja ympäristö 2016.)

4.3 Kestävän kehityksen opetus

Kestävän kehityksen tulee sisältyä kaikkien perustutkintojen opetukseen, ja kestävä kehityksen erikoistumiskoulutusta tulee olla saatavilla sekä perus- että jatkotutkinnoissa (Opetusministeriö 2006, 17). Globaalivastuun luomisessa ammatilliset oppilaitokset ovat keskeisessä asemassa, ja helppoiten globaalivastuu on mielletävissä kestävä kehityksen opetuksessa. Ammatillisessa koulutuksessa kestävä kehityksen opetuksessa korostuvat tulevan ammatin osaamistarpeet sekä valmiudet työelämässä toimimiseen, ne ovat tärkeä osa ammattitaitoa. (Tauriainen 2009, 105.) Vuosina 2008 –

2010 uudistetuissa ammatillisen koulutuksen perustutkinnoissa määriteltiin elinikäisen oppimisen avaintaidot. Nämä taidot antavat valmiuksia toimia jatkuvasti muuttuvassa työelämässä. Ne tukevat jatkuvaa oppimista ja uusien tilanteiden hallintaa sekä ylläpitävät tarvittavaa ammattisivistystä ja kansalaisvalmiuksia (Opetushallitus 2009). Kestävä kehitys on yksi elinikäisen oppimisen avaintaidoista ammatillisissa perustutkintojen perusteissa, ja se on määritelty seuraavasti:

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii ammatinsa kestävän kehityksen ekologisten, taloudellisten, sosiaalisten sekä kulttuuristen periaatteiden mukaisesti. Hän noudattaa alan työtehtävissä keskeisiä kestävän kehityksen säädöksiä, määräyksiä ja sopimuksia.” (Opetushallitus 2016, 202.)

Ammatillisten perustutkintojen tutkinnon perusteissa elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskelijan oppimistuloksia arvioidaan ammattiosaamisen näytössä, jossa arviointikohteita ovat työprosessin hallinta, työmenetelmien, -välineiden ja materiaalien hallinta, työn perustana olevan tiedon hallinta sekä elinikäisen oppimisen avaintaidot. Valtakunnallisten tutkinnon perusteiden pohjalta oppilaitokset laativat omat opetussuunnitelmat. Elinikäisen oppimisen avaintaidot tulevat esille oppilaitoksen opetussuunnitelmissa kahdella tavalla. Oppilaitos laatii opetussuunnitelman yhteisen osan sekä tutkintokohtaiset opetussuunnitelmat. Opetussuunnitelman yhteisessä osassa linjataan, miten elinikäisen oppimisen avaintaidot esiintyvät koko oppilaitoksen toiminnassa. Tutkintokohtaisissa opetussuunnitelmissa tulee esille, millä sisällöillä ja menetelmillä elinikäisen oppimisen avaintaitoja toteutetaan. (Tauriainen 2009, 106–108.)

Koulutuskeskus Salpauksen strategiassa vuosille 2016 – 2020 perustehtäväksi on määritelty ”uudistuva osaaminen työhön ja yrittäjyyteen”. Tämän tehtävän täyttäminen vaatii elinikäisen oppimisen avaintaitojen toteutusta tutkintokohtaisissa opetussuunnitelmissa sekä vuoropuhelua työelämän kanssa alan kehityksestä. Hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinnon oppilaitoskohtaisessa opetussuunnitelmassa elinikäisen oppimisen avaintaidoista kestävän kehityksen osalta on määritelty seuraavaa: ”*Opiskelija tai tutkinnon suorittaja - ymmärtää alan vaikutukset ekologisten (jätteiden lajittelu), taloudellisten (hävikin hallinta), sosiaalisten (kaikkien työkavereiden ja asiakkaiden kunnioittaminen) ja kulttuuristen (ruokakulttuurin tunteminen) tekijöiden näkökulmasta”* (Koulutuskeskus Salpaus 2015, 2).

Kestävä kehitys on yksi elinikäisen oppimisen avaintaito, joka ylittää oppiainerajat, ja lisäksi kestävän kehityksen asioilla on vahva yhteys oppilaitoksen toimintaympäristöön ja arjen toimintoihin. Kestävän kehityksen osaamisen kehittyminen ammatillisessa perustutkinnossa käsittää osaamisen rakentumista yhteisten tutkinnon osien oppiaineiden opetuksessa, esimerkiksi fysiikassa, äidinkiessä, yritys- ja työelämätiidoissa. Näiden opintojen antamien perustietojen avulla opiskelija pystyy ymmärtämään ammatillisissa aineissa käsiteltävien kestävän kehityksen asioiden laajemmat yhteydet. (Lundgren & Näätäsaari 2006, 17–18.)

Oppilaitosten tavoitteena on, että jokainen opiskelija pystyy edistämään kestävän kehityksen toteutumista olemalla aktiivinen, demokraattinen ja vastuullinen kansalainen yksilötasolla sekä muilla yhteiskunnan tasoilla. Oppilaitosten tulee sisällyttää kestävän kehityksen periaatteet toimintaansa ja opettajien on kyettävä sisällyttämään kestävän kehityksen asioita opetukseensa. (Opetusministeriö 2006, 17).

Seuraavassa esittelen Lundgrenin ym. näkemyksiä kestävän kehityksen ja vastuullisuuden sisällöistä ammatillisessa koulutuksessa. Oman alan tuotteiden ja palvelujen elinkaaren ymmärtäminen on yksi kestävän kehityksen osaamisalue ammatillisissa opinnoissa. Taloudellinen kestävyys kytkeytyy vahvasti ekotehokkuuteen, joten taloudellisen ja ekologisen kestävyuden yhteys tulee esille. Ymmärrys taloudellisen kestävyuden saavuttamisesta pitkällä tähtäimellä on mahdollista vain, jos myös ekologinen kestävyys toteutuu. Ympäristöjärjestelmien tuntemus sekä oman vastuun ymmärtäminen ympäristöjärjestelmien toteutuksessa ja sen mukainen toiminta työtehtävissä on osa ammatillista ympäristöosaamista. Kestävän kehityksen taitojen hallitseminen tulee esille myös asiakaspalvelussa, esimerkiksi asiakkaan kohtaamisessa korostuu sosiaalinen kestävyys. Asiakaspalvelutilanteissa vaaditaan entistä enemmän alan ympäristötietoa valveutuneiden kuluttajien tarpeisiin vastaamiseksi. Yhtenä opetus suunnitelman kestävän kehityksen tavoitteena mainitaan vastuullisuus yksityiselämässä ja kansalaisena, myös oppilaitoksen toimintakulttuurilla on vaikutuksensa tähän.

Oman alan eettisten kysymysten, arvojen ja valintojen tarkastelua tulee sisällyttää ammatillisiin opintoihin. Tulevaisuusajattelu edistää opiskelijan valmiuksia ymmärtää omien valintojen vaikutusta tulevaisuuteen sekä omaan ammattialaan liittyviä muutoksia ja niiden vaikutuksia. Sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden taitoja ovat esimerkiksi työympäristön turvallisuuteen, terveellisyteen ja viihtyisyyteen liittyvät asiat

sekä työyhteisötaidot, tasa-arvo ja kulttuuriset kysymykset työyhteisössä, ammattietiikka ja yritysten sosiaalinen vastuu. Näiden taitojen oppiminen tapahtuu oppimis- ja työympäristöissä. (Lundgren & Näätsaari 2006, 19–22.)

Kestävän kehityksen opetuksessa opetusmenetelmillä ja oppimisympäristöillä on suuri merkitys ajattelun, toiminnan taitojen ja kokemusten kannalta. Opetusmenetelminä kestävän kehityksen osalta tulisi käyttää opiskelijoita aktivoivia, osallistavia ja yhteisöllisyyttä tukevia menetelmiä. Opetusmenetelminä tällaisia ovat esimerkiksi asioiden ja ilmiöiden käsittely kokonaisvaltaisesti eri näkökulmista, opiskelijoiden omien kokemusten hyödyntäminen oppimisen aineistona, tutkiva ja ongelmalähtöinen oppiminen, vaihtoehtoisten ratkaisujen tarkastelu ja vertailu, ratkaisujen kyseenalaistaminen, opiskelijoiden mielipiteiden kuuleminen ja niiden reflektointi, opiskelijoiden osallistuminen opetuksen ja oman oppimisen suunnitteluun ja arviointiin sekä luova toiminta.

Kokemukset toimimisesta erilaisissa oppimisympäristöissä, vuorovaikutustilanteet erilaisten ja eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa sekä osallistuminen ja vaikuttaminen oppilaitoksen toimintaympäristössä ja laajemmin yhteiskunnassa edistävät oppimistavoitteita. Oppimisympäristöjen tulee edistää ja tukea oppimistavoitteiden saavuttamista. Oppilaitoksissa tulee toimia kestävällä ja vastuullisella tavalla. Kaikkiin toimintoihin tulee sisältyä kestävän kehityksen näkökulma kuten opetukseen, oppilaitoksen toimintakulttuuriin ja käytäntöihin sekä fyysisten ja teknisten oppimisympäristöjen suunnitteluun. (Kärppä ym. 2010, 24–25.)

5 TYÖN TOTEUTUS

Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen lähtökohtana ovat ilmiötä selittävät teorit ja mallit, jotka kuvaavat ilmiötä, muuttuvia tekijöitä ja niiden välisiä riippuvuusia ja vaikutussuhteita. Näiden avulla syntyy esiymmärrys tutkimusongelmasta. Tutkimusongelmasta johdetaan tutkimuskysymykset, jotka muotoutuvat olemassa olevien teorioiden ja mallien avulla. Tutkimuskysymyksistä muotoillaan tutkimuslomakkeen kysymykset, jotka tuottavat tietoa tutkimuskysymyksen ratkaisulle. (Kananen 2015, 197–198.) Kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimuksella pyritään kuvaamaan ilmiötä ja lisäämään sen syvällistä ymmärtämistä. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään sanoja ja lauseita, se ei perustu lukuihin kuten määrällinen tutkimus, eikä siinä pyritä

määrällisen tutkimuksen mukaisiin yleistyksiin. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita ihmisten reaalimaalimaan liittyvistä kokemuksista. Laadullinen tutkimus tehdään oikeassa kontekstissa, siinä syntyy suora kontakti tutkijan ja tutkittavan välillä. (Kananen 2014, 18–19.)

Tässä tutkimuksessa käytettiin monimenetelmätriangulaatiota, joka Kanasen (2015, 327) mukaan tarkoittaa samassa tutkimuskohteessa käytettäviä eri menetelmiä. Tutkimusmenetelminä käytettiin kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvantitatiivisessa menetelmässä tehtiin kysely, jossa kerättiin laaja aineisto kyselylomakkeilla ja tutkimusta syvennettiin ja täydennettiin kvalitatiivisella tutkimuksella, jossa menetelmänä käytettiin teemahaastattelua.

5.1 Kyselytutkimus

Kyselytutkimuksella voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto ja kysyä monia asioita. Kyselymenetelmä on tehokas, säästää tutkijan aikaa, ja aineiston käsittely tietokoneen avulla on sujuvaa. Kyselytutkimuksen onnistumista tehostaa kyselylomakkeen huolellinen laadinta ja kysymysten tarkka suunnittelu (Hirsijärvi ym. 2010, 195, 198). Kysymykset voivat olla avoimia tai suljettuja. Avoimet kysymykset voivat olla täysin avoimia tai rajattuja kysymyksiä. Strukturoiduissa kysymyksissä annetaan valmiit vaihtoehdot, jotka voivat olla vaihtoehtokysymyksiä tai skaalakysymyksiä. Strukturoiduissa kysymyksissä annettujen vastausvaihtoehtojen tulee kattaa kysyttävä aihealue ja niiden tulee olla toisensa poissulkevia. (Kananen 2015, 232–236.) Kyselyn aineistolla ratkaistaan tutkimusongelma. Kyselylomakkeella kerätty aineisto käsitellään tilasto-ohjelmalla. Esittämistapoina käytän taulukoita, graafisia kuvioita ja tekstiä. Tulkinta kirjoitetaan tutkimusongelman ratkaisun näkökulmasta etsien selvitettäviä tekijöitä (Kananen 2015, 299).

Tutkimuksen alussa tulee määrittää ja rajata perusjoukko eli populaatio, jota tutkitaan. Otantatutkimuksessa perusjoukkoa edustaa otos. Saadut tulokset voidaan yleistää koskemaan rajattua perusjoukkoa. Otos on pienoiskuva populaatiosta. Otannan edellytyksenä on perusjoukosta saatava luettelo. Otokokoon yksi vaikuttava tekijä on perusjoukon heterogeenisuus. Mikäli perusjoukon muuttujien hajonta on suuri, niin sitä suurempi otoksen tulee olla. (Kananen 2011, 65–66.) Tässä tutkimuksessa perusjouk-

koon kuuluivat Koulutuskeskus Salpauksen hotelli-, ravintola- ja cateringalan opiskelijat. Perusjoukko oli 300 henkilöä, ja otoskehikkona käytettiin opiskelijaluetteloa. Perusjoukosta valittiin otos, joka käsitti toisen vuoden opiskelijat, joita oli 100 henkeä. Laadullisen tutkimuksen analyysistä tässä työssä käytin merkitysten tulkintaa, joka tarkoittaa, että minulla oli olemassa tietty näkökulma tutkittavaan asiaan ja tein haastattelun tulkinnan tästä näkökulmasta.

Kyselytutkimuksella selvitettiin Koulutuskeskus Salpauksen hotelli-, ravintola- ja catering-alan toisen vuoden opiskelijoiden näkemyksiä tutkittavasta aiheesta. Tässä tutkimuksessa käytin aineistonkeruun välineenä tutkimuslomaketta, jonka laadin Survey-pal-ohjelmistolla. Kysymysten avulla selvitettiin taloudellisen ja ekologisen kestävyysaihealueiden toteutumista opetuksessa, niiden merkityksellisyyttä opiskelijoille ammatillisesti sekä näiden aiheiden opetuksessa käytettyjä opetusmenetelmiä. Kyselylomakkeessa (liite 1) kysyin perustietona ikää ja sukupuolta monivalintakysymyksenä.

Kaksi kysymystä oli avoimen kysymyksen ja strukturoidun kysymyksen välimuotoja, joissa oli valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi avoin kysymys: jokin muu, mikä? Tällaisia kysymyksiä olivat vastaajan aiemman koulutuksen selvittäminen ja kysymys taloudellisen ja ekologisen kestävyysaihealueiden opetusmenetelmistä. Avoimena kysymyksenä oli edelliseen liittyen, minkä opetusmenetelmän vastaaja koki itselleen sopivimmaksi. Loput kysymykset olivat strukturoituja kysymyksiä. Tässä kyselyssä strukturoidut kysymykset olivat skaalakysymyksiä, joissa käytettiin neliportaista valinta-asteikkoa, pois lukien yksi kysymys, jossa oli kolmiportainen valinta-asteikko. Kaikkiin yhteentoista kysymykseen tuli vastata, jotta pystyi lähettämään vastaukset onnistuneesti.

Kyselylomakkeen laadinnassa painotin kysymysten ja vaihtoehtojen selkeyttä, ymmärrettävyyttä ja helppoja lauserakenteita. Kysymysmuotona toistui pääasiassa strukturoidut skaalakysymykset. Myös kysymysten määrän halusin rajata, ettei kyselyyn vastaaminen tunnu raskaalta. Vastausajaksi arvioin keskimäärin 15 minuuttia. Kyselylomakkeen alussa kerroin kyselyn tavoitteen ja taustan sekä vastausohjeet ja tulosten käsittelyn luotettavuuden. Kysely toteutettiin ohjatusti ryhmittäin tietokonehuoneissa, jossa itse olin kertomassa kyselyn taustan ja tarkoituksen sekä toimin teknisenä tukena tarvittaessa.

5.2 Haastattelututkimus

Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelut, havainnointi, kyselyt ja dokumentit. Kanasen (2015) mukaan haastattelut voidaan jaotella osallistujamäärän mukaan ryhmä- tai yksilöhaastatteluiksi, kysymystyyppin mukaan lomakehaastatteluna tai avoimena haastatteluna, joka voi olla teemahaastattelu tai syvähaastattelu (Kananen 2015, 132, 143). Hirsijärvi ym. (2010, 208–209) puolestaan käsittelee haastatteluja strukturoidun ja strukturoimattoman haastattelutilanteen näkökulmasta jaotellen ne kolmeen ryhmään, joita ovat strukturoitu haastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiiri on ennakkoon tiedossa, mutta yksityiskohdat kysymyksistä, kuten muoto, ja järjestys puuttuvat (Hirsijärvi ym. 2010, 208).

Teemahaastattelun toteutuksessa tutkijalla tulee olla ennakkonäkemyksiä ilmiöstä keskustelun aiheiden laatimiseksi. Määritelty teema muodostaa keskustelunaiheen, ja haastattelu etenee tarkentavien ja syventävien kysymysten kautta yksityiskohtaisiin kysymyksiin. Kysymysten avulla tutkijan tulisi saada relevanttia tietoa ja ymmärrystä ilmiöstä. Hyviä kysymyksiä ovat avoimet kysymykset, jatkokysymykset, hypoteettiset kysymykset esimerkiksi ”mitä jos?”. Saatujen vastausten avulla tulisi pystyä selittämään ilmiötä. (Kananen 2014, 77–81). Teemahaastattelussa ihmisten antamat tulkinnot ja merkitykset tulevat esille ja osittain syntyvät vuorovaikutustilanteessa (Hirsijärvi ym. 2010, 48). Aineiston purkamisen tehdään litteroimalla joko sanasanainen litterointi tai päätelmien tai teemojen koodaus suoraan aineistosta. Kun haastateltavia on ollut vain muutamia ja haastattelu ei ole kestänyt pitkään, on päätelmien teko suoraan tallenteista helpointa. (Hirsijärvi ym. 2010, 138.) Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysi ja tiedonkeruu vuorottelevat, näitä tiedonkeruu-analyysisyklejä voi olla useita. (Kananen 2014, 99).

Tässä tutkimuksessa käytin aineistonkeruumenetelmänä puolistrukturoitua teemahaastattelua. Teemahaastattelu on tässä tutkimuksessa täydentävä ja syventävä menetelmä, joka toimii kyselytutkimuksen tukena. Haastattelulla pystytään selvittämään pieneltä joukolta muun muassa tutkittavaan asiaan liittyviä mielipiteitä, asenteita ja arvoja. Laadin teemahaastattelun rungon (liite 2), jossa määrittelin kysymyksiä, aloittaen yleisistä kysymyksistä edeten yksityiskohtaisempiin kysymyksiin. Kysymykset olivat

avoimia, niissä käytetään sanoja, mitä, miksi, kuinka. Kysymyksillä halusin saada lisätietoa kyselytutkimuksella saatuun aineistoon, näin pääsen kuulemaan yksilön näkemyksiä asiasta. Yleisen tason kysymyksenä oli ”Kerro konkreettisia mieleesi jääneitä asioita näiden aiheiden opetuksesta. Mitä on opetettu? Mitä olet oppinut?”, ”Onko sinulla ajatuksia, kuinka näiden aiheiden opetusta voisi kehittää?”.

Tutkimuskysymyksen mukaisesti teemana tässä haastattelussa oli taloudellisen ja ekologisen kestävyuden teemojen opetus ja opetusmenetelmät sekä aiheen merkitys ammatillisesti. Haasteltavien valinnan tein harkinnanvaraisen otannan menetelmällä, josta (Kananen 2015, 146) suosittelee käytettävän teoreettinen otos nimitystä, kuitenkin niin, että valitaan tyypillinen tapaus, joka on tyypillinen ilmiön kannalta. Haasteltavat valitsin samasta joukosta Koulutuskeskus Salpauksen hotelli-, ravintola- ja catering-alan opiskelijoita, jotka olivat jo aiemmin osallistuneet kyselytutkimukseen.

Haastatteluun valitsin kaksi paria, yhden peruskoulupohjaisen ja yhden lukiopohjaisen. Molemmista pareissa oli tyttö ja poika. Konkreettisenä valintaperusteena oli lisäksi opiskelijoiden tavoitettavuus ja sitoutuminen sovittuun haastatteluun. Haastatteluajat sovin osallistujien kanssa puhelimitse ja lähetin sähköpostitse heille teemahaastattelun rungon etukäteen tutustuttavaksi. Haastattelun alussa kerroin vielä haastattelun taustan ja tavoitteen ja pyysin luvan haastattelun taltiointiin. Saaduista vastauksista nousi yksityiskohtaisia kysymyksiä, jotka lisäsivät ymmärrystä asiasta. Haastatteluun meni aikaa noin tunti. Tallensin haastattelun saneluohjelmaa käyttäen. Haastattelutilanteessa ei ollut häiriötekijöitä. Kahden parin haastatteluista saatu aineisto oli samansuuntaista, joten en katsonut tarpeelliseksi jatkaa haastatteluja, koska tulkitsin, että syntyi saturaatio. Aineiston analyysimenetelmänä käytin päätelmien tekoa.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksissa pyritään arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta ja validius tarkoittaa tutkimustulosten pätevyyttä (Hirsijärvi ym. 2010, 231). Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta kuvaa ulkoinen validiteetti, joka tarkoittaa sitä, kuinka hyvin tutkimuksessa saadut tulokset pitävät paikkansa käytännössä ja kohderyhmässä. Validius tarkoittaa myös sitä, että mitataan oikeita asioita (Hirsijärvi ym. 2010, 231). Reliabiliteetti kuvaa luotettavuutta, mikäli saadaan samat tulokset, jos tutkimus uusitaan. (Kananen 2015,

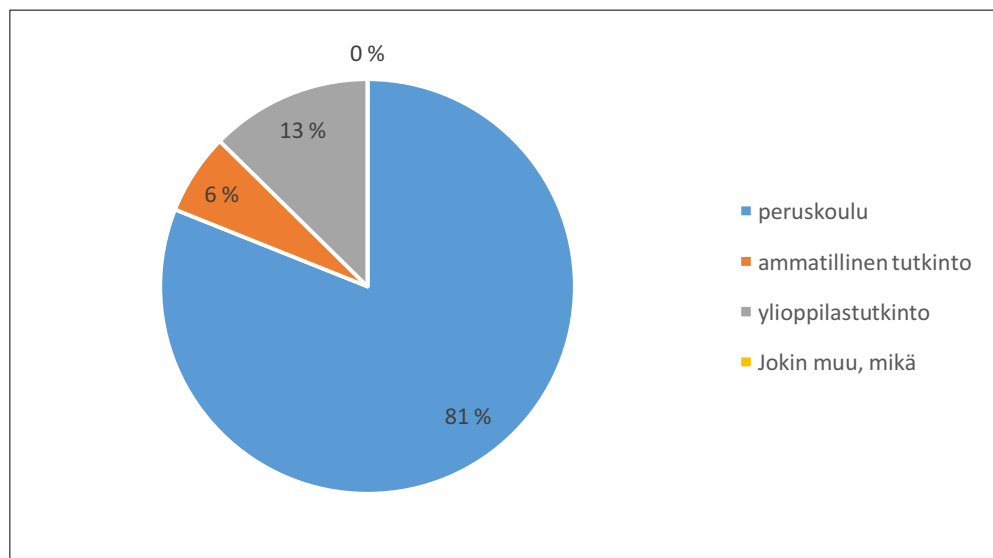
347–349). Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin liittyy Hirsijärven (2010, 185) mukaan tulkintaa, josta Holstein & Gubrium (1995) toteavat: ”Ei voida olettaa, että yhdessä tilanteessa annetut vastaukset toistavat toisessa tilanteessa annettuja, koska nämä ovat peräisin eri tuottamisolosuhteista.” Tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta, aineiston tuottamisen olosuhteista, haastatteluihin käytetty aika, mahdolliset häiriötekijät sekä virhearvioinnit haastattelussa ja haastattelijan itsearviointi tilanteesta lisäävät laadullisen tutkimuksen luotettavuutta (Hirsijärvi ym. 2010, 232).

Kvantitatiivisen tutkimuksen reliabiliteettiä pyrittiin varmistamaan otoksen koolla. Tämän tutkimukseen valitsemaani otosta voidaan pitää edustavana joukkona kohderyhmästä ja näin ollen otoksella saatuja tuloksia voidaan pitää luotettavina. Hotelli-, ravintola- ja catering-alan opiskelijoita on yhteensä 300, he ovat tässä tutkimuksessa kohderyhmä, josta otin otokseksi toisen vuoden opiskelijat, joita on 100 henkilöä. Kyselytutkimukseen vastasi yhteensä 95 henkilöä, joka on edustava joukko otoksesta. Vastaajien määrän varmistin vastaustilanteen ryhmäkohtaisella organisoinnilla, vastasin itse kyselyyn vastaamisen ohjauksesta ja teknisestä tuesta. Tässä tutkimuksessa validiteettiä pyrittiin aiheen selkeällä rajauksella, jonka perusteella laadittiin kyselylomakkeen kysymykset. Lisäksi validiutta hain sillä, että laadin kysymykset helposti ymmärrettäviksi ja yksiselitteisiksi, jotta vastaaja ei tekisi virhetulkintoja esitetystä kysymyksistä.

Vahvistettavuuden keinona tässä tutkimuksessa käytettiin triangulaatiota. Menetelmätriangulaatiossa yhdistetään metodien välisiä ratkaisuja esimerkiksi kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimusotteen yhdistämistä (Kananen 2015, 360). Tässä tutkimuksessa käytettiin kvantitatiivista menetelmää pääasiallisen tutkimusaineiston saamiseksi. Kvalitatiivisen menetelmän teemahaastattelua käytettiin täydentävänä ja syventävänä menetelmänä vahvistamaan kyselyssä saatuja tuloksia. Perehtyneisyyteni tutkittavan aiheen teoriaan sekä aiempiin tutkimuksiin lisää myös tutkimuksen luotettavuutta.

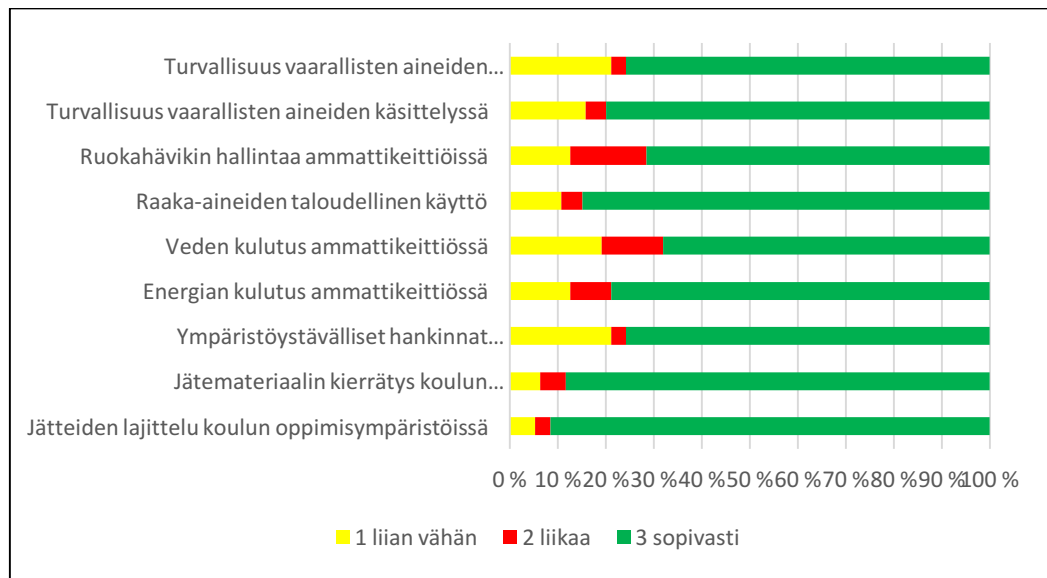
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön tutkimuksen tulokset opiskelijoille tehdyn kyselyn sekä parihaastatteluna toteutetun teemahaastattelun aineistoon perustuen. Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden määrä oli 95. Parihaastattelun tein kahdelle parille. Tulokset esitellään graafisina kuvioina ja sanallisesti. Avointen kysymysten vastaukset esitetään sanallisesti. Vastaajien ikäjakauma oli 16–24 vuoden välillä. Kuvassa 6 on havainnollistettu kyselyyn osallistuneiden koulutustausta. Suurin osa vastaajista, noin 80 %, oli peruskoulun suorittaneita.

KUVA 6. Kyselyyn vastanneiden koulutustausta n=95

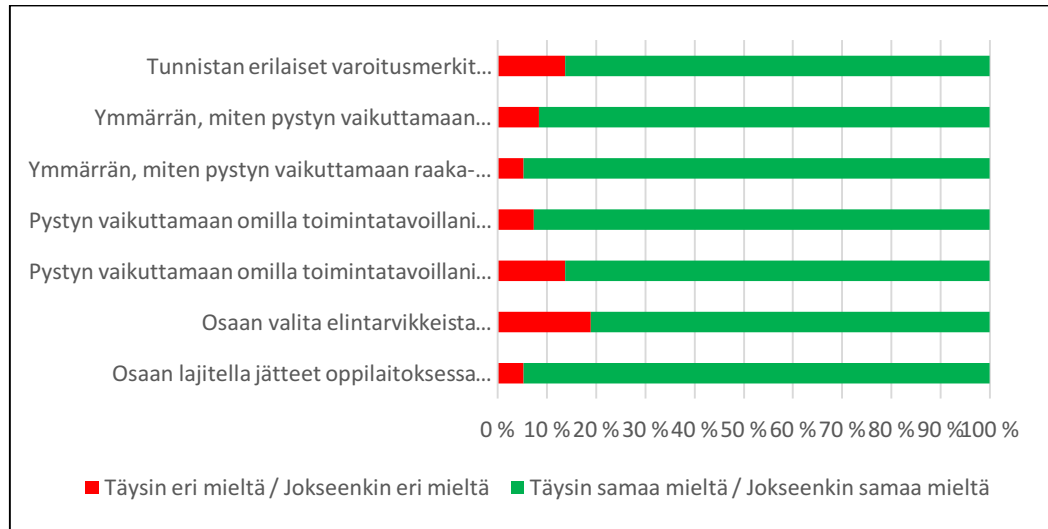
Kuvan 7 graafinen kuvio esittää opiskelijoiden vastaukset taloudellisen ja ekologisen kestävyiden keskeisten teemojen opetuksesta hotelli-, ravintola- ja catering-alalla. Taloudellisen ja ekologisen kestävyiden teemojen opetuksessa jätteiden lajittelua on käsitelty opetuksessa kaikista aiheista määrältään sopivimmin. Kyselyn perusteella liian vähän -opetettu vastaukset erottuivat kolmesta aihealueesta, joita olivat veden kulutus, ympäristöystävällisten raaka-aineiden hankinta ja turvallisuus vaarallisten aineiden säilytyksessä.

KUVA 7. Taloudellisen ja ekologisen kestävyiden aiheiden käsittely opetuksessa n=95

Jätteiden lajittelu ja energian ja veden kulutus nousivat esille myös teemahaastattelussa aiheina, joita on käsitelty opetuksessa riittävästi. Haastateltavat tosin pohtivat, että nämä aiheet tulevat esille myös jokapäiväisessä elämässä muissa toimintaympäristöissä. Haastateltavien mukaan veden kulutusta, ympäristöystävällisten raaka-aineiden hankintaa ja turvallisuutta vaarallisten aineiden varastoinnissa on opetettu, mutta heidän mielestään liian pintapuolisesti ohimennen, ei perustellusti. Esimerkkinä yksi haastateltava toivoi energian- ja veden kulutukseen liittyviä laskelmia opetuksessa, jolloin eurojen kautta kulutuksen hinta olisi helpompi hahmottaa. Kestävän kehityksen aiheiden integrointi yhteisiin aineisiin nousi myös esiin ja sitä toivottiin alan käytännön esimerkkejä käyttäen.

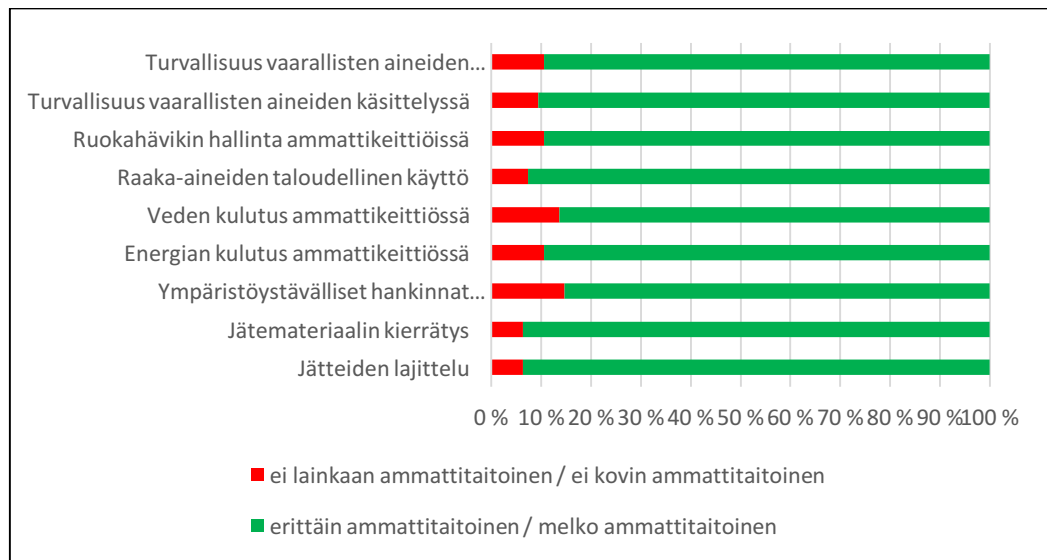
Kuvan 8 graafinen kuvio esittää opiskelijoiden vastaukset oman osaamisen arvioinnista taloudellisen ja ekologisen kestävyiden teemoista. Saadut vastaukset pääpiirteissään noudattelevat opiskelijoiden käsitystä taloudellisen ja ekologisen kestävyiden opetettavista aiheista. Opiskelijat kokevat oman osaamisensa olevan heikointa elintarvikkeiden ympäristöystävällisten vaihtoehtojen valinnassa. Tämän aiheen käsittely opetuksessa vaatii tiedon syventämistä raaka-ainevalinnoissa, joissa yhtenä kriteerinä tulisi olla ekologinen kestävyys. Taloudellisen ja ekologisen kestävä kehityksen opettavien aiheiden hyödyllisyyden arviointi noudatteli vastausten osalta samaa linjaa, ainoastaan ympäristöystävällisten hankintojen osalta hyödyllisyys koettiin hieman muita aiheita heikommaksi.

KUVA 8. Oman osaamisen arviointi alan työtehtävissä n=95

Haastateltavat kokivat oman osaamisensa perustasolla hyväksi taloudellisen ja ekologisen kestävyuden teemoista, ”asiat ovat tulleet esille opetuksessa.” Tiedon syventäminen kuitenkin nousi uudelleen esiin.

Kyselylomakkeella kysyin myös opiskelijoiden käsitystä opettajien ammattitaidosta taloudellisen ja ekologisen kestävyuden teemojen opetuksessa. Kuvan 9 graafisesta kuviosta on havaittavissa tyytyväisyys opettajien ammattitaitoon. Edellisten kysymysten tapaan vastauksissa erottautuu ympäristöystävälliset hankinnat ammattikeittiöissä myös opettajien ammattitaidon osalta haasteeksi. Myös haastateltavien vastauksissa oli havaittavissa yleisesti epätietoisuutta opetuksessa käytettävien raaka-aineiden hankinnoista ja alkuperästä. Yksi haastateltava toi esille näkökulman käsittelemättömien raaka-aineiden käytöstä opetuksessa, jolloin hiilijalanjälki on pienempi. Haastattelussa tuli myös esille raaka-aineiden käytön tarkkuus sekä annoskokojen- ja määrien ymmärtäminen, jotka ovat osa taloudellisen ja ekologisen kestävyuden toteutumista työskentelyssä.

KUVA 9. Opettajien ammattitaidon arviointi taloudellisen ja ekologisen kestävyden teemoissa n=95

Opetusmenetelmät alan opinnoissa ovat hyvin käytännön läheisiä. Kyselyssä selvitin, mitä opetusmenetelmiä on käytetty taloudellisen ja ekologisen teemojen opetuksessa. Tässä kysymyksessä vastaaja pystyi valitsemaan useita vaihtoehtoja käytetyistä opetusmenetelmistä. Kyselyyn vastanneista yli 80 % on valinnut keskeisiksi opetusmenetelmiksi aiheen opetuksessa käytännön työskentelyn ja teoriaopetuksen, ja noin 50% oli valinnut myös työssäoppimispaikoilla tapahtuva oppimisen opetusmenetelmäksi. Verkkokurssilla asiaa oli opiskellut ainoastaan viisi opiskelijaa vastanneista. Avoina kysymyksenä opetusmenetelmistä kysyin oman oppimisen kannalta sopivinta opetusmenetelmää. Vastaajista suurin osa totesi itselleen sopivimmaksi tavaksi oppia käytännön töissä ja työtä tekemällä työssäoppimispaikoilla. Teoriaopetuksen koki itselleen parhaimmaksi oppimisen muodoksi noin 10% vastanneista. Työssäoppimispaikat ja koulun Kulinaari-ravintola koettiin merkittävimiksi oppimisympäristöiksi kestävä kehityksen toimintatapojen edistämässä.

Haastateltavat innostuivat ideoimaan opetusmenetelmiä hyvin innovatiivisesti. Aluksi tuli esille aiheen opetus vahvasti käytännön kautta koulun oppimisympäristöissä, mutta merkittävää on myös työssäoppimispaikoilla tapahtuva oppiminen. Käytännön töiden osalta esille nousi oman työn suunnittelu myös taloudellisen ja ekologisen kestävyden kannalta. Kokemuksena oli, että töihin ryhdyttäessä suunnittelulle ei ole aikaa tai se ei ole keskeinen toimintatapa, ”töihin vaan ryhdytään”. Ideoina tulivat

esille erilaiset teemaviikot kestävän kehityksen näkökulmista, jolloin opetuksessa pystyttäisiin käsittelemään aihetta eri näkökulmista esimerkiksi energian kulutuksen kustannuksien laskemista, raaka-aineiden ilmastovaikutuksien tutkimista ja tutustumista lähituottajien tarjontaan.

Yhtenäinen näkemys haastateltavilla oli toistojen merkityksestä oppimisessa. Kokeuksena nousi esille aiheen käsittely opetuksessa ensimmäisenä vuonna, mutta toisen vuoden opinnoissa aihe ei ole keskeisesti esillä opetuksessa. Yksi haastateltava ehdotti taloudellisen ja ekologisen kestävyuden teemojen osalta perusasioiden toistoja aiheesta ensimmäisenä vuonna ja toisen vuoden tavoitteeksi hän toivoi tiedon syventämistä aiheesta. Opetusmenetelminä haastateltavat mainitsivat muun muassa teemat kestävän kehityksen opetuksessa, vahvan integroinnin yhteisiin opintoihin, ”leffat”, erilaiset nettipelit, tutustumiskäynnit kaatopaikalle, jätteenpolttolaitokseen tai vaikkapa paikallisen tuottajan tilalle.

Kysyin opiskelijoilta heidän käsityksensä muuttumista kestävästä kehityksestä opintojen aikana. Tämä kysymys antaa viitteitä suhtautumisesta asiaan. 95 vastaajasta 58% vastasi käsityksensä muuttuneen kestävästä kehityksestä opintojen aikana. Haastattelussa asenteen merkityksestä kestävässä kehityksessä heräsi hyvää keskustelua.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Ammatillisessa koulutuksessa kestävän kehityksen opetuksessa korostuvat tulevan ammatin osaamistarpeet sekä valmiudet työelämässä toimimiseen, ne ovat tärkeä osa ammattitaitoa. (Tauriainen 2009, 105.) Oppilaitoksen oppimisympäristöinä tulee nähdä koko yhteiskunta, mikä tarkoittaa yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa (Laininen ym.2006,4). Koulutuksen järjestäjä on vastuussa kestävästä kehityksen painotusten näkymisestä opetussuunnitelmissa sekä koulun toimintaympäristössä. Jokaisen koululaisen ja opiskelijan tulee oppia tarvittavat arvot ja tiedot pystyäkseen olemaan aktiivinen, demokraattinen ja vastuullinen kansalainen ja osallistua päätöksentekoon sekä yksilötasolla että yhteiskunnassa. (Siirilä 2016). Laininen ym. (2006, 4) toteavat, että oppilaitokset edistävät kestävien elämäntapojen oppimista, sillä ne ovat osa oppilaitoksen arvopohjaa, johtamista, toimintakulttuuria sekä opetuksen

tavoitteita ja sisältöjä. Kestävän kehityksen tulee sisältyä kaikkeen oppilaitoksen toimintaan. Tavoitteena on yhteisesti sovitut päämäärät ja tavoitteet sekä sitoutuminen, joka mahdollistaa yhteisen oppimisprosessin kunkin edellytysten ja erityisosaamisen pohjalta. Päämääränä on kulttuurinen muutos kestävään yhteiskuntaan ja maailmaan. (Kestävän kehityksen toimikunta 2016, 1.)

Kestävän kehityksen opetuksen pedagogisen mallin avulla voidaan edistää vastuullisuutta, jonka osiot ovat vuorovaikutus, yhteisöllisyys, linkittyvä ajattelu, kriittinen reflektointi, tila ja aika, sekä tieto ja taito. Lähtökohtana on tutkiva ja kehittävä näkökulma, jossa kysymysten asettelu, ongelmanratkaisu ja niihin ratkaisujen etsiminen on keskeistä. (Rohweden ym. 2009, 88.) Rest (1994) on Juujärven ym. (2009, 92) mukaan määritellyt eettiseksi herkkyydeksi tietoisuuden siitä, miten toimintamme vaikuttaa toisiin ihmisiin. Eettisen herkkyyden ensimmäinen vaihe on havaitseminen, tiedotetaan eettinen ongelma, seuraavaksi pyritään ratkaisemaan se ja motivoidutaan toimimaan eettisesti ja lopuksi toimitaan eettisten periaatteiden mukaisesti.

Koulutuskeskus Salpauksessa taloudellisen ja ekologisen kestävyuden teemojen opetuksen pedagoginen näkemys perustuu käytännön työssä sekä teoriassa opettamiseen, sillä ne olivat tekemäni tutkimuksen mukaan keskeisimmät opetusmenetelmät. Käytännön työssä pedagogisen mallin osalta vuorovaikutus ja yhteisöllisyys toteutuvat, koska opiskelu tapahtuu noin 20 hengen ryhmissä. Myös ongelmanratkaisutaidot tulevat hyvin esille käytännön töissä, sillä opettaja ei ole aina vierellä neuvomassa. Myös opettaja voi ohjata opiskelijaa ongelmalähtöisesti löytämään ratkaisuja. Kriittisen reflektoinnin näkökulma tuli esille teemahaastattelussa, jossa toinen pareista toivoi syvällisempää kestävä kehityksen aiheiden käsittelyä arvojen ja asenteen näkökulmasta. Tiedon ja taidon osalta taloudellisen ja ekologisen kestävyuden teemojen opetuksessa teemat toteutuvat vastaajien mielestä pääosin sopivasti.

20 % tämän tutkimuksen kvantitatiivisen kyselytutkimuksen vastaajista oli sitä mieltä, että ympäristöystävällisten hankinnat eivät tule selkeästi esille opetuksessa. Tämän teeman osalta myös opiskelijoiden osaaminen on alhaisemmalla tasolla kuin muiden teemojen, ja myös opettajan osaaminen tämän teeman opetuksessa arvioidaan heikokimmaksi. Opetettavien taloudellisen ja ekologisen kestävyuden teemojen osalta kaikista hyödyllisimpänä kyselyn perusteella pidettiin raaka-ainehävikin hallintaa ja jäte-

materiaalin kierrätystä. Nämä ekologisen kestävyuden aiheet ovat myös perusta taloudelliselle kestävyydelle. Eettisen herkkyyden toimintatapoja ei selvitetty kyselyssä, mutta tulkitsen niiden tulleen esille haastatteluissa, jossa nostettiin esille syvempi tietämys kestävästä kehityksestä keskusteluina arvoista ja asenteista. Kyselyssä 58 % on vastannut käsityksensä muuttuneen kestävästä kehityksestä opiskelujen aikana, joten olisiko tämä muutos kohti eettistä herkkyyttä.

Käsittelin tutkimuksessani Koulutuskeskus Salpauksen oppimisympäristöjen merkitystä kestäväen kehityksen toimintatapojen edistäjänä. Keskeinen merkitys kestäväen kehityksen toimintatapojen toteutumisella on ympäristön luomat mahdollisuudet toteuttaa opittuja asioita aidoissa oppimisympäristöissä. Hotelli-, ravintola- ja catering-alan oppimisympäristöt ovat Koulutuskeskus Salpauksessa valmistuneet vuonna 2013, niissä on pystytty huomioimaan monin eri tavoin kestäväen kehityksen eri osa-alueita.

Ammatillisen koulutuksen tehtävänä on myös edistää työelämän kestäväen kehityksen työ- ja toimintatapoja, joihin opiskelijoilla on hyvät mahdollisuudet koulun antaman esimerkin myötä. Tekemäni tutkimuksen perusteella oppimisympäristöistä eniten työssäoppimispaikkojen koettiin edistäneen kestäväen kehityksen toimintatapoja ja toisena oli Ravintola Kulinaari. Ravintola Kulinaari on aito oppimisympäristö, jossa toiminta on työelämän kaltaista. Työssäoppimisjakson haastateltavat ovat suorittaneet Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä opiskelijaravintoloissa, joiden kestäväen kehityksen arjen käytänteet arvioitiin Karvin (2015) teettämässä itsearvioinnissa korkeammalle tasolle kuin Koulutuskeskus Salpauksessa keskimäärin.

Jätteiden lajittelun ja ruokahävikin hallintaa liittyvää opetusta koettiin olevan sopivasti, samoin oma ja opettajien osaaminen aiheesta arvioitiin kattavaksi. Opetuksessa ympäristöystävällisten raaka-aineiden hankinta ja veden kulutus erottautuivat teemoina, joissa opetusta oli liian vähän, sama näkyi myös opettajien ammattitaidon arvioinnissa tämän teeman osalta. Energian kulutuksen käsittely opetuksessa ja opettajien ammattitaito koettiin hieman paremmaksi kuin veden kulutuksen kohdalla, mutta huomattavaksi heikommaksi kuin jätteiden lajittelu. Haastatteluissa nousi myös esille energian- ja veden kulutuksen opetukseen liittyvät menetelmät, lähinnä tiedon syventämisen näkökulmasta. Oppilaitoksen kiinteistö on toimintaympäristönä ajanmukainen, ja kuten kyselyn tuloksista voi todeta, on jätehuolto ja jätejakeiden lajittelu järjestetty kestäväen kehityksen toimintakulttuurin mukaisesti.

Tulosten perusteella taloudellisen ja ekologisen kestävyuden teemoja opetetaan kattavasti hotelli-, ravintola- ja catering-alan koulutuksessa. On kuitenkin havaittavissa viitteitä vaihtelevuudesta eri teemojen osalta opetuksen, opiskelijoiden oman osaamisen ja opettajien ammattitaidon välillä. Myös eri teemojen merkitys ammatillisesti vaihteli opetuksen, oman osaamisen ja opettajan ammattitaidon mukaisesti. Myös opetusmenetelmien monipuolistamisesta kaivataan. Kehittämisideana tutkimuksesta nousee kestävä kehityksen opetuksessa opettavien aiheiden yhdessä pohtiminen opettajien kesken. Myös opiskelijat voisivat olla ideointivaiheessa mukana.

Tutkimusaineisto antaa hyviä viitteitä opettavien aiheiden tämänhetkisestä opetuksesta, esimerkiksi jätteiden lajittelun opetus on hyvin järjestetty, kun taas ympäristöystävällisten hankintojen ja energian- ja vedenkulutuksen osalta tulee miettiä opetuksen sisältöjä ja toteutustapoja. Ympäristöystävällisten hankintojen osalta opettajien tulee keskustella elintarvikevaraston ostolinjauksista ja hankintapaikoista, joiden tulee tukea kestävä kehityksen toteutumista hankinnoissa. Erilaisten työkalujen käyttö raaka-ainehankintojen näkyväksi tekemiseksi opetuksessa on kehitettävä asia, esimerkkinä kausikalenteri, joka konkretisoi opiskelijoille kausivaihtelut raaka-ainehankinnoissa ja tuo myös esille kestävä kehityksen mukaiset hankintalinjaukset.

Energian- ja vedenkulutuksen opetuksessa tulisi tehdä kiinteistön toimijoiden kanssa yhteistyötä konkreettisten toimintatapojen käyttöönottamiseksi. Energian- ja vedenkulutuksen osalta konkreettisten kulutuslukujen ja euromäärien näkyväksi tekeminen tulee miettiä opetuksen toteutuksessa, esimerkiksi laitekohtaiset energiamittarit konkretisoisivat kulutukseen vaikuttavia tekijöitä. Opetusmenetelmiä kestävä kehityksen opetuksessa tulisi monipuolistaa yhteisöllisiksi ja reflektioiviksi, osallistavilla menetelmillä tiedon ja taidon yhdistäminen edistää tutkivaa ja kehittävää toimintatapaa, esimerkiksi kumppanuusviljely lähialueella toimivan tilan kanssa tai Koulutuskeskus Salpauksen Asikkalan luonnonvara-alan toimipisteen kanssa lisäisi tietoisuutta ruoan alkuperästä.

Tässä tutkimuksessa tarkastelluista teemoista on opettajien tehtävä yhteinen linjaus siitä, miten teemat tulevat näkyviksi riittävän konkreettisesti opetus- ja toteutussuunnitelmassa. Myös aiheisiin liittyvät oppimistehtävät ja opetusmenetelmät tulee pohtia

yhdessä. Kestävän kehityksen opetus ammattialan perusasioista tulee opettaa ensimmäisen vuoden opinnoissa, ja tiedon syventäminen aiheesta tulisi tapahtua toisena opiskeluvuotena. Opiskelijoiden asenteisiin vaikuttaminen kestävän kehityksen osalta vaatii yhteistä keskustelua opettajien, opiskelijoiden ja henkilökunnan kesken. Keskustelun avulla voimme edistää koko oppilaitoksen kestävän kehityksen toimintakulttuurin. Siirilän (2016, 35) mukaan (Hofman 2012) on todennut Suomen opettajakoulutuksen antavan puutteelliset valmiudet kestävän kehityksen tietoihin ja taitoihin liittyen. Opettajien tietoisuuden lisääminen kestävästä kehityksestä antaa valmiuksia kehittää opetusta ja koko koulun toimintaympäristöä. Yksi tapa kestävän kehityksen toimintakulttuurin edistämisestä on oppilaitoksen kestävän kehityksen sertifiointi, jonka osalta valmiuksia parhaillaan selvitetään matkailu-, ravitsemis- ja talous-alalla Koulutuskeskus Salpauksessa.

8 POHDINTA

Toimeksiantajana tässä työssä oli Koulutuskeskus Salpaus. Toimeksiantaja suhtautui esittämäni aiheeseen hyvin kannustavasti, sillä kestävän kehityksen sisällyttäminen opetukseen ja koulun toimintaympäristöön on toiminnan edellytys. Yhteiskuntasitoumuksessa (2016) kestävän kehityksen toimikunta esittää, että kestävä kehitys on välttämättömyys ja mahdollisuus, joka edellyttää laajaa yhteistyötä hallinnon, järjestöjen, yritysten, tutkijoiden ja kansalaisten kesken. Siirilän (2016) mukaan kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen tavoitteet tulisi sisällyttää opetussuunnitelmien kestävän kehityksen tulkintoihin. Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän kehittäminen (TUTKE2) hankkeessa on linjattu ammatillisen koulutuksen ensisijaiseksi tavoitteeksi tuottaa työmarkkinoille osaavaa työvoimaa sekä tuottaa hyvät yhteiskunnassa toimimisen sekä elinikäisen oppimisen valmiudet. Kaikille ammatillisille tutkinnoille yhteinen osaaminen kestävän kehityksen osalta on kirjattu seuraavasti: ”*Hän työskentelee eettisten ja alan periaatteiden mukaisesti ja noudattaa kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja.*” (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013.) Näiden edellä esitettyjen linjausten myötä kestävän kehityksen opetuksen tutkiminen on hyvin ajankohtainen ja mielenkiintoinen aihe.

Tutkimuksen tavoitteena oli saada näkemyksiä kestävän kehityksen opetuksesta taloudellisen ja ekologisen kestävyuden teemojen osalta niin, että pystymme päivittämään

hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinnon koulukohtaisen opetus- ja toteutus suunnitelman näiden aiheiden osalta. Siiran (2016, 34) mukaan Pathan ym. (2013) toteavat, että kestävä kehitys tulisi opetussuunnitelmissa konkretisoida niin selkeästi, ettei opettajan tarvitse miettiä, miten opetusta toteuttaa.

Opinnäytetyöprosessi käynnistyi keväällä 2016, jolloin keskustelin toimeksiantajan kanssa aiheesta ja vastaava ohjaaja hyväksyi aiheen huhtikuussa 2016. Aikataulun opinnäytetyön tekemiseen laadin niin, että työ on valmis joulukuussa 2016. Aikataulussa pysyminen vaati huolellista suunnittelua työn eri vaiheiden osalta, jotta työ etenis oikeassa järjestyksessä. Työskentelen Koulutuskeskus Salpauksessa, joten minun oli helppo organisoida kyselyyn vastaajat sekä haastateltavat. Opinnäytetyöprosessin aikana keskustelin keskeisistä vaiheista toimeksiantajan edustajan kanssa.

Kyselylomakkeen laatiminen tuntui haasteelliselta, koska oikeiden asioiden kysyminen tutkimuskysymyksen näkökulmasta tuli pohtia tarkasti. Myös kyselyn aineiston käsittely vaati ennakoitua enemmän paneutumista. Tutkimuksen teoriaan olisi voinut perehtyä tarkemmin ennen kyselyä. Jälkeenpäin ajateltuna teoriasta on löytynyt asioita, joita olisi voinut liittää tutkimuskysymykseen alakysymyksinä. Kyselyyn sain ennakolta määrittelemäni määrän vastauksia. Teemahaastattelulla pystyin syventämään kyselytutkimuksessa saatuja tuloksia.

Tämän tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa tietämykseni käytetyistä teorioista ja tutkittavasta aiheesta. Käyttämäni menetelmätriangulaatio lisää tutkimuksen luotettavuutta, siinä yhdistyvät kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimusote. Tutkimuksen eri vaiheet suunnittelin huolellisesti ja tutustuin teoriaan sekä määrittelin keskeiset käsitteet. Tämä antoi hyvät taustatiedot tutkittavasta aiheesta ja kyselyn tekemisestä. Rajasin aiheen ja määrittelin tutkimuskysymyksen ennen tutkimuksen aloittamista. Kyselyyn vastaajat määrittelin 300 hengen kohderyhmästä, josta otin 100 hengen otoksen. Vastaajia kyselyyn sain 95, joiden vastauksista sain kattavan aineiston tutkimukseen. Kvantitatiivisen tutkimuksen osalta reliabiliteetin varmistamiseksi tulisi tehdä uusintamittaus, joka ei toteudu tässä tutkimuksessa.

Teemahaastattelussa valitsin vastaajat harkinnanvaraisella otoksella, joka perustui aiempaan koulutustaustaan. Teemahaastattelussa kävi ilmi koulutustaustan merkitys, sillä ylioppilastutkinnon suorittaneiden vastaukset olivat syvällisempiä, ja he pohtivat

toimintatapojen kauaskantoisia vaikutuksia sekä yksilön vastuuta kestävän kehityksen toteutumisesta alan työtehtävissä. Haastattelin kaksi paria, joiden vastaukset olivat yhteneväisiä eli saavutettiin saturaatio. Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän teemahaastattelun osalta luotettavuutta arvioin laadittujen kysymysten sekä haastattelutilanteen järjestelyjen näkökulmasta, reliabiliteettia ei voida todeta, sillä haastattelutilanteiden tuottamisolosuhteet vaihtelevat.

Tutkimuksen tulokset esittelin tekstissä graafisina kuvioina, jotka kertovat havainnollisesti kokonais kuvan tuloksista. Tulokset osoittavat, että asetettuihin tutkimuskysymyksiin saatiin vastauksia. Saatuja tuloksia käytetään opetus- ja toteutussuunnitelmien sisältöjen määrittelyssä keväällä 2017. Lisäksi tutkimuksesta saatiin lisätietoa toimintaympäristön kestävän kehityksen osalta, jota voidaan hyödyntää jatkotutkimuksissa. Tutkimustulokset ovat osittain yhteneväisiä aiheesta aiemmin tehtyjen tutkimusten kanssa. Toimeksiantaja sai tutkimuksen perusteella käsityksen kestävän kehityksen opetuksesta hotelli-, ravintola- ja catering-alalla. Tutkimustulosten perusteella opetus- ja toteutussuunnitelmien päivityksessä pystytään huomioimaan kestävä kehitys entistä paremmin ja monipuolisemmin.

Tutkimuksen aikana heräsi mielenkiinto kestävän kehityksen opetuksen pedagogiseen malliin. Näenkin mielenkiintoisena jatkotutkimusaiheena selvittää, millä menetelmillä pystyttäisiin vaikuttamaan opiskelijoiden asenteisiin kestävän kehityksen opetuksessa ja koulun oppimisympäristöissä. Asenteella on merkittävä vaikutus kestävän kehityksen toimintatapojen oppimiseen, tässä tutkimuksessa tämä näkökulma jäi käsittelemättä.

Haastattelussa nousi esille asenteen merkitys kestävän kehityksen toteutumiseen. Keskeisenä asiana koettiin kodin ja ystävien vaikutus asenteeseen ja samoin myös laajempi ymmärrys asiasta, mikä konkretisoi saavutettavat hyödyt. *”Ei pelkkä alaan liittyvä, vaan omaan elämään soveltaen liittyviä yleissivistäviä tietotaitoja, jotka olisi kaikkien jollain tavalla osattava. Se antaa fiksun kuvan työnantajalle, kun sä osaat soveltaa ja olla tehokas. Mitä paremmin osaat soveltaa tietotaitoja, sitä parempi työntekijä sä oot.”*

LÄHTEET

Brännare, Riitta, Kairamo, Helena, Kulusjärvi, Taina & Matero, Soile 2005. Majoi-
tus- ja matkailupalvelu. Helsinki: WSOY.

Hirsijärvi Sirkka & Hurme Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun
teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsijärvi Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2010. Tutki ja kirjoita. Hä-
meenlinna: Tammi.

Juujärvi, Soile & Pessa, Kaija 2009. Globaalivastuu opiskelijan eettisenä osaami-
sena. Teoksessa Virtanen, Anne & Kaivola, Taina (toim.) Globaalivastuu ja kes-
tävä kehitys koulutuksessa. Kehittämisen ja seurannan tietopohja. Helsinki: Ope-
tusministeriö, 91–99.

Kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia ja sen toimeen-
panosuunnitelma vuosille 2006–2014 http://www.oph.fi/download/110201_kekestrategia.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 20.10.2016.

Kananen Jorma 2011. Kvantti, Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käy-
tännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväsky-
län ammattikorkeakoulu.

Kananen, Jorma 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäyte-
työn tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kestävän kehityksen toimikunta 2016. PDF-dokumentti http://www.ym.fi/fi-fi/ymparisto/kestava_kehitys/Kestavan_kehityksen_yhteiskuntasitoumus. Päivi-
tetty 20.4.2016. Luettu 26.10.2016.

Kohl, Johanna & Virtanen, Anne 2008. Kohti kestävästä pedagoginen lä-
hestymistapa. Teoksessa Rohweder, Liisa & Virtanen, Anne (toim.) Tulevaisuu-
den ammatilliset oppimistarpeet kestävästä kehityksen näkökulmasta. Helsinki:
Opetusministeriö 31–38.

Koulu ja ympäristö. Oppilaitosten kestävästä kehityksen sertifiointi. WWW-
dokumentti. <http://www.koulujaymparisto.fi/sivu.php?id=22100> Ei päivitystietoja.
Luettu 29.10.2016.

Koulutuskeskus Salpaus 2015a. Opetussuunnitelman yhteinen osa. PDF-
dokumentti. <http://www.salpaus.fi/esittely/opetussuunnitelmat/Documents/ops-yhteinen-21.6.2015.pdf> Ei päivitystietoja. Luettu 20.10.2016.

Koulutuskeskus Salpaus 2015b. Opetussuunnitelma 180 osp. Hotelli-, ravintola- ja
catering-alan perustutkinto. [http://www.salpaus.fi/esittely/opetussuunnitelmat/Do-
cuments/ops-hotra-1-8-2015.pdf](http://www.salpaus.fi/esittely/opetussuunnitelmat/Documents/ops-hotra-1-8-2015.pdf) Ei päivitystietoja. Luettu 20.10.2016.

Koulutuskeskus Salpaus 2016. Kestävän kehityksen oppimistulosten arviointi ammatillisessa koulutuksessa 2015. Koulutuksen järjestäjän kansallisen tuloksen vertailu. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus. Henkilökohtainen tiedonanto Irja Rantanen 1.9.2016.

Koulutuskeskus Salpaus 2016. DW-raportointi. WWW-dokumentti. <https://phkk365.sharepoint.com/sites/intra/onnistuminen/tulokset/tuloksellisuus/dwreportointi/Sivut/default.aspx>. Päivitetty 21.9.2016. Luettu 21.10.2016.

Koulutuskeskus Salpaus 2016. Kuntayhtymä. WWW-dokumentti. <http://www.salpaus.fi/kuntayhtyma/Sivut/default.aspx>. Ei päivitystietoja. Luettu 21.10.2016.

Kärppä, Jorma, Laurila, Tiina, Lungren, Kati, 2010. Kestävää ammatillista koulutusta. Näkökulmia ekologiseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja taloudelliseen kestävään kehitykseen. Raportit ja selvitykset 2010:7. Helsinki: Edita Prima Oy.

Laininen, Erkki, Manninen, Laura & Tenhunen, Risto 2006. Näkökulmia kestävään kehitykseen oppilaitoksissa. PDF-dokumentti. http://vanha.koulujaymparisto.fi/nakokulmia_kekeen.pdf. Ei päivitystietoja. Luettu 17.10.2016.

Laininen, Erkki 2009. Koulujen ja oppilaitosten kestävä kehityksen kriteerit. Teoksessa Virtanen, Anne & Kaivola, Taina (toim.) Globaalivastuu ja kestävä kehitys koulutuksessa. Kehittämisen ja seurannan tietopohja. Helsinki: Opetusministeriö, 113–119.

Lundgren, Kati & Näätäsaari, Hanna 2006. Kohti kestävää ammatillista koulutusta. Suomen ympäristöopisto SYKLI. Helsinki: Opetushallitus.

OKKA-säätiö 2011. Projektit. WWW-dokumentti. <http://www.okka-saatio.com/projektit.php>. Ei päivitystietoja. Luettu 21.10.2016.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013. WWW-dokumentti. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/tutke/>. Ei päivitystietoja. Luettu 26.10.2016.
Opetushallitus 2006. Kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2006–2014. PDF-dokumentti.

Opetushallitus 2008. Ammatillisen koulutuksen laadunhallintasuositus. Helsinki. Yliopistopaino. Saatavissa sähköisenä osoitteesta http://www.oph.fi/download/46734_ammattillisen_koulutuksen_laadunhallintasuositus.pdf. Ei päivitystietoja. Luettu 13.8.2016.

Opetushallitus 2009. Elinikäisen oppimisen avaintaidot ammatillisten perustutkin-
tojen tutkinnon perusteissa. PDF-dokumentti. http://www.oph.fi/download/115708_Elinikaisen_oppimisen_avaintaidot_ammattilliset_perustutkinnot_26.8_2009.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 20.10.2016.

Opetushallitus 2012. Matkailu- ja ravitsemisalalan osaamistarveraportti. Raportit ja selvitykset 2012:13. PDF-dokumentti. http://www.oph.fi/download/141260_Matkailu-ja_ravitsemisalalan_osaamistarveraportti.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 13.8.2016.

Opetushallitus 2016. Hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinto. WWW-dokumentti. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/1987253> Päivitetty 8.12.2015. Luettu 20.10.2016.

Opetusministeriö. 2006. Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa. Baltic 21 E –ohjelman toimeenpano sekä kansallinen strategia YK:n kestävästä kehityksestä edistävän koulutuksen vuosikymmentä. Työryhmän muistio ja selvityksiä 2006:6. Yliopistopaino. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm_9_tr06.pdf?lang=fi

Rajakorpi, Antti, Salmio, Kaija (toim.) 2001. Toteutuuko kestävä kehitys kouluissa ja oppilaitoksissa? Helsinki: Opetushallitus. PDF-dokumentti. http://www.oph.fi/download/49225_toteutuuko_kestava_kehitys_kouluissa_oppilaitoksissa.pdf. Päivitetty 16.1.2001. Luettu 22.10.2016.

Rohweder, Liisa 2004. Yritysvastuu -kestävää yritystä organisaatiotasolla. Porvoo: WSOY.

Rohweder, Liisa, Tani, Sirpa, Virtanen, Anne 2009. Globaalivastuu opiskelijan eettisenä osaamisena. Teoksessa Virtanen, Anne & Kaivola, Taina (toim.) Globaalivastuu ja kestävä kehitys koulutuksessa. Kehittämisen ja seurannan tietopohja. Helsinki: Opetusministeriö, 85 - 90.

Sairanen, Riitta 2009. Kestävä kehitys Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston ruokatuotannon opetuksessa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/7414/Sairanen_Riitta.pdf?sequence=1 Ei päivitystietoja. Luettu 22.10.2016.

Siirilä, Jari 2016. Tulkintoja kestävästä kehityksestä YK:n kestävästä kehityksestä edistävän kasvatuksen teemavuosisikymmenen 2005 - 2014 yhteydessä. PDF-dokumentti. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1134-0> Päivitetty 5.2.2016. Luettu 24.10.2016.

Taipale-Lehto, Ulla 2012. Matkailu- ja ravitsemisalalan osaamistarveraportti. Opetushallitus 2012: 13. http://www.oph.fi/download/141260_Matkailu_ ja_ravitsemisalalan_osaamistarveraportti.pdf Ei päivitystietoa. Luettu 20.10.2016.

Tauriainen, Susanna 2009. Globaalivastuu opiskelijan eettisenä osaamisena. Teoksessa Virtanen, Anne & Kaivola, Taina (toim.) Globaalivastuu ja kestävä kehitys koulutuksessa. Kehittämisen ja seurannan tietopohja. Helsinki: Opetusministeriö, 105–112.

Ulkoasiainministeriö 2015. Agenda 2030. <http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=49313&contentlan=1&culture=fi-FI> Ei päivitystietoja. Luettu 20.10.2016.

Ulkoasiainministeriö 2016. Suomen kehityspolitiikka. Yksi maailma, yhteinen tulevaisuus – kohti kestävästä kehityksestä. PDF-dokumentti. <http://www.formin.fi/public/download.aspx?ID=153674&GUID={0E6CDFA2-9AC6-46CE-AC3C-14AFA8A42375}> Päivitetty 4.2.2016. Luettu 19.10.2016.

Ympäristöministeriö 2013. Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus.
<http://www.ym.fi/download/noname/{6D4F0465-02BE-492C-8FB7-70460A9CE6E5}/94793> Ei päivitystietoja. Luettu 20.10.2016.

Ympäristöministeriö 2016. Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus. WWW-dokumentti. <http://www.ym.fi/sitoumus2050> Päivitetty 28.6.2016. Luettu 20.10.2016.

Ympäristöministeriö 2016. Mitä on kestävä kehitys. WWW-dokumentti. http://www.ym.fi/fi-fi/ymparisto/kestava_kehitys/mita_on_kestava_kehitys. Päivitetty 31.5.2016. Luettu 17.10.2016.

Kun lisäät tai poistat liitteitä, huomioi raportin eri osien ylätunnisteiden osanvaihtojen linkitykset.

Kysymykset

1. Vastaajan ikä: 16 – 18, 19 – 21, 22 – 24
2. Vastaajan sukupuoli: nainen, mies, muu
3. Vastaajan aiempi koulutus: peruskoulu, ylioppilastutkinto, ammatillinen tutkinto

Muu, mikä? _____

4. Onko seuraavia taloudellisen ja ekologisen kestävyiden aiheiden käsittelyä opetuksessa sopivasti, liikaa, liian vähän?

Jätteiden lajittelu koulun oppimisympäristöissä

Jättemateriaalin kierrätys koulun oppimisympäristöissä

Ympäristöystävälliset hankinnat ammattikeittiössä

Energian kulutus ammattikeittiössä

Veden kulutus ammattikeittiössä

Ruokahävikin hallinta ammattikeittiöissä

Turvallisuus vaarallisten aineiden käsittelyssä

Turvallisuus vaarallisten aineiden varastoinnissa

Asteikko: 3 = sopivasti, 2 = liikaa, 1 = liian vähän

Kyselylomake

5. Vastaa seuraaviin väittämiin asteikolla 1- 4, jossa 4 = täysin samaa mieltä, 3 = jokseenkin samaa mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 1 = täysin eri mieltä

Osaan lajitella jätteet oppilaitoksen opetetun mukaisesti

Osaan valita elintarvikkeista ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja

Pystyn vaikuttamaan omilla toimintatavoillani keittiön energian kulutukseen

Pystyn vaikuttamaan omilla toimintatavoillani keittiön veden kulutukseen

Ymmärrän, miten pystyn vaikuttamaan raaka-ainehävikin syntymiseen alan työtehtävissä

Ymmärrän, miten pystyn vaikuttamaan ruokahävikin syntymiseen alan työtehtävissä

Tunnistan erilaiset varoitusmerkit opetuskeittiön puhdistusaineista

Asteikko: 4 = täysin samaa mieltä, 3 = jokseenkin samaa mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 1 = täysin eri mieltä

6. Arvioi opettajien ammattitaitoa aiheen opetuksessa asteikolla 1 – 4, jossa 4 = erittäin ammattitaitoinen, 3 = melko ammattitaitoinen, 2 = ei kovin ammattitaitoinen, 1 = ei lainkaan ammattitaitoinen

Jätteiden lajittelu

Jättemateriaalin kierrätys

Ympäristöystävälliset hankinnat ammattikeittiössä

Energian kulutus ammattikeittiössä

Veden kulutus ammattikeittiössä

Raaka-aineiden taloudellinen käyttö

Ruokahävikin hallintaa ammattikeittiöissä

Turvallisuus vaarallisten aineiden käsittelyssä

Turvallisuus vaarallisten aineiden varastoinnissa

Asteikko: 4 = erittäin ammattitaitoinen, 3 = melko ammattitaitoinen, 2 = ei kovin ammattitaitoinen, 1 = ei lainkaan ammattitaitoinen

7. Kuinka hyödyllisenä pidät seuraavia taloudellisen, ekologisen kestävän kehityksen opetettavia aiheita? Vastaa asteikolla 1 – 4, jossa 4 = erittäin hyödyllinen, 3 = melko hyödyllinen, 2 = ei kovinkaan hyödyllinen, 1 = ei lainkaan hyödyllinen

1. Jätteen lajittelu
2. Jättemateriaalin kierrätys
3. Energian kulutuksen vähentäminen
4. Ympäristöystävälliset hankinnat
5. Veden säästö
6. Turvallisuus vaarallisten aineiden käsittelyssä
7. Turvallisuus vaarallisten aineiden varastoinnissa
8. Raaka-ainehävikin hallinta
9. Ruokahävikin hallinta

Asteikko: 4 = erittäin hyödyllinen, 3 = melko hyödyllinen, 2 = ei kovin hyödyllinen, 1 = ei lainkaan hyödyllinen

8. Miten taloudellista ja ekologista kestävyyttä on opetettu? (mahdollisuus valita useita)

Vaihtoehdot:

Teoriaopetuksessa
Käytännön työssä
Oppimistehtävien avulla
Verkkokurssilla
Työssäoppimispaikoilla

Jokin muu, mikä? _____

9. Minkä opetusmenetelmän koet oman oppimisesi kannalta itsellesi sopivimmaksi? _____
10. Kuinka paljon käsityksesi on muuttunut kestävästä kehityksestä opiskelujen aikana? Vastaa asteikolla 1 – 4, jossa 4 = erittäin paljon, 3 = melko paljon, 2 = ei kovinkaan paljon, 1 = ei lainkaan
11. Ovatko oppimisympäristöt edistäneet kestäväen kehityksen toimintatapojasi?
Asteikko 4-1, 4 =paljon, 3 =j onkin verran, 2 = vähän, 1 = ei lainkaan
Opetuskeittiöt
Ravintola Kulinaari
Luokkatilat
Työssäoppimispaikat

Liitteen nimi ei voi olla monisivuinen liite. Muista nimetä liite ja kirjoittaa sama nimi sisällysluettelosivulle.

Teemahaastattelun runko

Teemahaastattelun toteutus	
Haastattelija	Tarja Laaksonen
Ajankohta	Vko 40, 41
Haastattelun kesto	1 h
Haastateltavat henkilöt	toisen vuoden opiskelijat teoreettinen otanta, parihaastattelu 2 henk.
Teemat	
Kerro konkreettisia mieleesi jääneitä asioita taloudellisen ja ekologisen kestävyiden teemojen opetuksesta. Mitä on opetettu? Mitä olet oppinut?	
Onko sinulla ajatuksia, kuinka näiden aiheiden opetusta voisi kehittää? (Ideointia)	
Miten näet näiden asioiden merkityksen omassa työssäsi nyt ja tulevaisuudessa?	
Mitä muuta haluat kertoa näiden aiheiden opetuksesta?	
Tarkentavia kysymyksiä	
Vesi ja vedenkulutus	
Energia, energiankulutus	
Raaka-aineet, raaka-aineiden käyttö ja hankinnat	

Haastattelusuunnitelma

Puhdistusaineet, säilytys ja turvallinen/taloudellinen käyttö	